

revue

Nezávislá
vysokoškolská revue
pro neformální iniciativy
a kulturní aktivity
mládeže

88

188/1

vánoční příloha

BRNO

OBSAH VÁNOČNÍ PŘÍLOHY 1. ČÍSLA

R E D A K Č N Í P O Z N Á M K A	
Vánoční bilance	3
S T A L O S E ... /28. ŘÍJEN V BRNĚ/	
Paradox	6
O jedné taképropagandě	8
N A Š E R E P O R T Á Ž	
Český folk v Budapešti	17
N Á Š R O Z H O V O R	
O Masarykově společnosti hovoří prof. PhDr. M. Jelínek, CSc.	24
A R C H I V S T U D E N T S K É H O H N U T Í	
Celostátní konference vysokoškoláků-Praha 1965	11
Z E Ž I V O T A S O V Ě T S K É M L Á D E Ž E	
Komsomolské procesy 1937 - 1938	16
P O R T R É T Y	
Jaroslav Hutka, Vlastimil Třešňák	23
E K O L O G I E	
Dědictví otců, 2. část seriálu	29
P O E Z I E	
M. Morava: Klidové motivy	27
Z. Voráčková: Dobrá včda	28
P R Ó Z A	
V. Gardavský: Dopis čtvrtý	40
P O Z N Á M K Y - Ú V A H Y - R E C E N Z E - P O L E M I K Y	
O sofistice, trapnu a mouřenínch aneb	9
Politika poezie	35
Rozporuplné svědectví	36
Trestní stíhání studenta VŠZ j. Klementa zastaveno	37
Hledání domu pro dva	38
Komplexní hodnocení studenta	42
V Y B R A L I J S M E Z D O P I S Ů	
O K Ě N K O K U R I O Z I T - V Á N O Č N Í D Á R E K	43

R E D A K C E

Petr Fiala, absolvent filozofické fakulty UJEP v Brně
 David Langar, student agronomické fakulty VŠZ v Brně
 Gottwaldova 22, 693 00 Hustopeče
 Martin Pavelka, student lékařské fakulty UJEP v Brně
 Vackova 3, 612 00 Brno
 Petr Plch, student strojní fakulty VUT v Brně
 Svitavská 33, 614 00 Brno
 Roman Ráček, student filozofické fakulty UJEP v Brně
 /do 1. září 1989 přerušeno studium/
 nám. Svobody 2, 602 00 Brno
 Jiří Voráč, student filozofické fakulty UJEP v Brně
 Štefáčkova 1, 628 00 Brno
 Vladimír Vyskočil, student lékařské fakulty UJEP v Brně
 Slepá 15, 613 00 Brno

Jednotlivé příspěvky nevyjadřují nutně stanovisko redakce.
 Jména autorů podepsaných šifrou nebo pseudonymem nesdělujeme.
 Přebírat texty z Revue 88 je možné pouze s uvedením pramene.

Uzávěrka této přílohy

31. prosince 1988

Jen pro vnitřní potřebu redakce

REDAKČNÍ POZNÁMKA: Vánoční bilance

Držíte v ruce vánoční přílohu 1. čísla Revue 88. Přílohu proto, že nám jinak nelze / jak by měl leskavý čtenář vyrozumět z následujících řádků/, a vánoční proto, že právě byly Vánoce. Nehleďte v tom tedy ani zradu, ani podvod. Je to dárek k Vánočím, k němuž Revue 88 rovnou připojuje P.F. 89.

Jak jsme vás informovali v prvním řádném čísle, odeslali jsme na Federální úřad pro tisk a informace a JmKNV žádost o registraci. Na náš dopis z 24.10.1988 odpověděl pouze FÚTI, a to stanoviskem ze dne 2.11.1988, v němž nám mj. sdělil: "podle platných tiskových právních předpisů / § 4 zák. č. 81/1966 Sb. / mohou periodický tisk vydávat k plnění svých společenských úkolů pouze právnické osoby, tj. organizace s právní subjektivitou. Periodický tisk tedy nemohou vydávat fyzické osoby, jednotlivci nebo skupiny občanů bez náležité legalizace. Z tohoto důvodu není možné provést Vámi požadovanou registraci". Dopisem ze dne 23.11.1988 jsme reagovali s tím, že z dopisu FÚTI není jasné, zda se jedná o stanovisko nebo o rozhodnutí. Proti rozhodnutí se v zákonné lhůtě odvoláváme a současně znovu žádáme o zahájení připomínkového řízení. Dopisem ze dne 14.12.1988 nás FÚTI informoval, že naše "podání trpí z hlediska platného práva nezohleditelnou právní vadou spočívající v tom, že podatel přihlášky k registraci periodického tisku o názvu Revue 88 není právní osobou".

V souvislosti s prvním číslem se objevily i první hmatatelné represivní záahy. Studující členové redakce byli na 7.11.1988 pozváni prof. MUDr. B. Bednaříkem, DrSc. na rektorát UJEP. Jednání se dále zúčastnili děkanové filozofické a lékařské fakulty. Prorektor Bednařík nám zdůraznil, že svým jednáním porušujeme tiskový zákon, že Univerzita časopis nechce, ani nepotřebuje, a vyzval k zastavení činnosti. Studenti FF byli hned následující den 8.11.1988 pozváni k děkanovi FF prof. PhDr. J. Chloupkovi, DrSc. Když jsme děkanovi na jeho dotaz vysvětlili, o co nám právě v redakci Revue 88 jde, uznal poctivost našeho úsilí, které bychom však podle jeho názoru měli uplatňovat ve stávajících strukturách. M. Zettlové na téže místě sdělil děkan ústně, aby již nereflektovala na pozvání, kterým jí písemně zval na vyhodnocení nejlepších studentů. Markéte přislíbila, že se zmíněné akce účastnit nebude; když však poté požádala na děkanátě, aby jí dali děkanovo "doporučení" písemně, namísto odpovědi dostala předvolání před kárnou komisí.

29.11. a 30.11.1988 proběhla s M. Pavelkou na LF a M. Zettlovou a J. Voráčem na FF jednání kárných komisí. M. Pavelkovi navrhlá dťtku a M. Zettlové s J. Voráčem napomenutí. Děkanáty ale nakonec ve všech třech případech rozhodly udělit dťtky / viz. kopie rozhodnutí na s. 5 /. Proti těmto rozhodnutím jsme se odvolali.

Na rozdíl od členů redakce studujících FF nebo LF, absolvoval P. Pich, student VUT, na fakultní půdě pouze jedno jednání - pohovor / viz. kopie záznamu z pohovoru na s. 4 /.

8.12.1988 bylo proti redakci 1. čísla Revue 88 zavedeno odborem kultury NvMB přestupkové řízení ve věci periodické publikace Revue 88. Prozatím z něho vyplývá, že redakce se v případě 1. čísla žádného přestupku nedopustila / pravděpodobně na rozdíl od redakce nultého zkušebního čísla /, ovšem přestupkové řízení dosud neskončilo, resp. jsme do dnešního dne neobdrželi žádné rozhodnutí.

V průběhu doby jsme se také snažili získat podporu oficiálních organizací, tzn. právních subjektů, které by vyhojily naši "nezhojitelnou právní vodu"; navázali jsme kontakt s ČSV SSM. 5.12. 1988 nás přijel na svém zasedání. Vysvětlili jsme zde svoji situaci a ze vzájemné diskuse vyplynulo, že by bylo vhodné, aby se členové redakce zúčastnili výročních svazáckých konferencí na LF a FF 7.12.1988, abychom přímo na místě mohli reagovat na případné zmínky /často zkreslené nebo zkrslující/ o Revui 88. Svazáci na konferenci LF však přítomné členy redakce vyzvali, aby opustili místnost, kde se má konference konat; dokud tam prý budou sedět, jednání nezačne... Konference FF jsme se účastnit mohli / resp. jsme nebyli vyhoštěni /, ale o Revui 88 se zde nehovořilo.

S potěšením konstatujeme, že jsme obdrželi první dopisy ve formě příspěvků. Některé z nich otiskujeme a těšíme se na další. Současně znovu děkujeme všem, kteří nám zcela nezištně pomáhají morálně i materiálně.

redakce

Z á z n a u

z pohovoru se studentem J. ročníku, denního studia, st.sk.54, oboru strojírenská technologie soudruhem Petrem Flichem, nar. 25. 9. 1965, bytem Svitavská 33, Brno, Č.OP 472272 AK, konaného dne 9. 11. 1988 na studijním oddělení VUT, FS.

Jmenovaný student byl k pohovoru předvolán za účelem objasnění studijní morálky a aktivního využívání volného času.

Studijní výsledky jsou podprůměrné, student opakoval 1. ročník, ve druhém ročníku konal 1 zkoušku v prodlouženém zkouškovém období. Studijní průměr za II. ročník je 2,83. Účast na cvičeních ve 3. ročníku je 100 %, na přednáškách asi 50 %. Posluchač není členem SSM, využívání volného času považuje za soukromou záležitost. Posluchač se zapojil od září 1988 do práce kolektivu mladých lidí, snažících se o vydávání samostatného časopisu "REVUE 88" o jehož vydávání oficiálně požádali Federální úřad pro tisk a informaci. Časopis je zaměřen na otázky kultury a dění ve společnosti. Podlédní číslo časopisu vyšlo v několika exemplářích. Student vlastní jeden výtisk posledního čísla.

Z výpovědi je zřejmé, že si posluchač plně neuvědomuje dosah svého jednání a svoji aktivitu ztotožňuje s procesem demokracie ve společnosti.

Vyjádření studenta: souhlasím s výše uvedeným

Petr Flich
P l c h Petr
student 3. ročníku
trvale bytem
Sibiřská 62, Brno
přech.bytem
Svitavská 33, Brno
OP 8. 472272 AK

František Babinec
Doc.Ing.František Babinec,CSc.
prodáván VUT FS

Kosíková Alena
Kosíková Alena
zást. vedoucí PVO

Krejčí Jana
Krejčí Jana
referentka pro PVO

V Brně dne 9. 11. 1988

DĚKANÁT LÉKAŘSKÉ FAKULTY

Univerzity J. E. Purkyně v Brně

662 43 Brno, Komenského nám. 2

Soudruh
Martin P a v e l k a
Vaňkova 3
612 00 Brno

VÁS DOMY ZNAČKY / TI ONE

NAŠE ZNAČKA

16 64/66 D IV

VYŠETŘIL (LINEA)

JUDr. Machová

V BRNĚ ONE

7.12.1966

Rozhodnutí o výtčném opatření

Po projednání v kárné komisi lékařské fakulty UJEP v Brně dne 28.11.1966 a v souladu s ustanovením § 34 odst.1) vyhl. MŠ CSR č. 110/80 Sb. uděluji Vám

d ě k u

za závažné a zaviněné porušení povinností, kterého jste se dopustil podle ustanovení § 6 odst.1) z.č. 60/61 Sb. a § 4 z.č. 81/65 Sb. Jako člen tzv. redakční rady časopisu "Revue 88" jste porušil zákaz rozšiřování nepovoleného, neregistrovaného časopisu přesto, že Vám bylo známo negativní stanovisko Federálního úřadu pro tisk a informace a byl jste vyzván prorektorem UJEP, abyste vydavatelskou činnost zastavil.

Vaše jednání se neshodovalo s morálním profilem studenta lékařské fakulty. Žádám Vás proto, abyste si vzal z tohoto řízení patřičné poučení a svým dalším chováním a veřejným vystupováním prokázal lepší morální kvality.

Proti tomuto rozhodnutí se můžete odvolat do 8 dnů ode dne jeho doručení. Odvolání se podává rektorovi Univerzity UJEP prostřednictvím děkanátu lékařské fakulty.

Prof. MUDr. Lambert K l a b u c
děkan lékařské fakulty

Děkanát filozofické fakulty Univerzity Jana Ev. Purkyně v Brně

A. Nováka 1, telefon 75 00 50, PŠC 602 00

s. JIM Voršé
Štefáčkova 1
602 00 Brno

VAS GOPO ZNAČKY / ZE DNE

NAŠE ZNAČKA
2221/68

UVĚZUJTE / LÍNKU
Parschová

DENO
6. 12. 1968

VC Udělení dotky

R o z h o d n u t í

Podle odst. 2 § 54 zákona č. 39/1960 o vysokých školách a odst. 1 § 34 vyhlášky MŠ ČSR č. 110/1960 o studiu na vysokých školách Vám odůlnuji po projednání v kárné komisi dne 30. 11. 1968

d ů t k a.

Odůvodnění: Podle § 6 odst. 1 zák. č. 60/61 Šk., podle něhož je přestupkem zvláště závažným porušení povinnosti stanovené v jiném právním předpisu, pokud se tím stáhuje plnění úkolů státní správy, ruší veřejný pořádek, nebo socialistické soužití občanů. V daném případě se na Vaši činnost vztahuje zákaz vydávat periodických publikací, neboli periodický tisk sňhou podle § 4 zák. č. 61/66 Šk. vydávat pouze státem určené organizace (politické strany, dobrovolné společenské organizace, státní orgány, vědecké a kulturní instituce, hospodářské a jiné organizace) k plnění svých společenských úkolů. Oprávnění vydávat periodický tisk pak vzniká registrací.

Poučení : Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání prostřednictvím děkana fakulty do 8 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí.

Jan Chloupek
Prof. PhDr. Jan Chloupek, Dr.Sc.,

d ě k a n

Na letošní 28. říjen jsem se velmi těšila. V jeho vyhlášení státním svátkem jsem viděla další příspěvek ke zlepšení politických vztahů v této zemi. Nijak nesnižuji význam 1. máje a 9. května, ale datum vzniku samostatného státu mi připadá přinejmenším stejně důležité. Skoro bych řekla, že stát, který si své samostatnosti nedovede vážít, si žádnou nezaslouží. No, koneckonců jí zase tak moc nemá.

Ovšem to, co jsem slyšela z projevu na Václavském náměstí o den dříve, mě jkasi nepřesvědčilo. Jak málo se týkalo opravdu oslavovaného data; většina toho, co bylo řečeno, by mohla klidně zaznít - a zaznívá - v kterýkoliv jiný den. Bylo mi z toho smutno. Tím spíš, že jsem věděla o chystané manifestaci a předpokládala jsem, že se kvůli nemocné dceři nebudu moci zúčastnit.

Ale nějaký dobrý duch snad vyslyšel moje myšlené stesky a poslal kamaráda, který mi slíbil, že Zuzku až do šesti pohlídá, než půjde do práce. Takže jsem se krátce po 16. hodině octla na České.

A hned jsem viděla "stěhování duší". Asi pět mladíků bylo odvěčeno do auta a odvezeno. Co se stalo, ptám se. Nic. Nikdo nic neví. A nic se neděje.

Povídám s náhodně potkanou kamarádkou ze školy. Pořád se nic neděje, lidí ubývá, asi odcházejí na náměstí. Jdeme taky. Cestou přemýšlím o emyslu téhle akce. Má to cenu?

Ale na náměstí je spousta lidí a mě napadá, jestli tohle není vůbec nejlepší způsob oslavy tohoto svátku: tichá manifestace beze slov, možnost potkat zde některé ze svých přátel a uvědomit si, kolik nás tu je.

U mrového sloupu někdo zapaluje svíčky a pokládá květiny. Jdeme se podívat. Kolem se pohybuje kruh mužů širokých ramen a nepřátelských pohledů. Občas některý z nich toto počínání zakazuje nebo zpochybňuje, ale k přímému zákroku nedochází: ti, kteří zapalují svíčky, mají v náručí děti. Potom však se zřejmě podařilo chytit několik "neczbroyených". Vlečou je k autu a najednou někdo začne zpívat hymnu. Náměstí strne v pozoru a zpívá. Kde domov můj? ptáme se mužů s širokými rameny, a oni nás odvlákejí k autu a odvázejí úplně jinač.

Pocit velikosti a zároveň čistoty člověk nezažívá tak často; ale přes veškerou radost si uvědomuji, že bych do šesti měla být doma. Po hymně chci odejít, ale zjišťuji, že za smou vyrostla zeď, obracím se, ale jsem uchopena zezadu, odmítám jít jinač, než kde je můj domov, a tak jsem nesena. Má radost konečně dostala křídla.

"Mám doma nemocné dítě bez dozoru", vysvětlují, ale nikoho to nezajímá. "Tady máte nos občanku, předvolejte si mě nebo si pro mě přijďte, ale teď mě pusťte domů!" Bez oděvy, lidský přístup jen ve větě: "No, to ste teda moc pěkná matka!"

Je nás v autě, včetně mě a mé kamarádky, asi sedmáct plus doprovod - jediné uniformy, které jsem během akce viděla. Ptáme se, co jsme udělali. Porušili jsme článek 40 zákona SNB. Co to je? To nám bohužel nikdo z našich průvodců nedokáže vysvětlit. Přijíždíme do Bohunic. Neznášim protekci a předbíhání ve frontě, ale znovu upozornují na dítě. Někdo se jde zeptat, jestli mě mají vzít přednostně, a mezitím berou ostatní. Takže jsem na radě asi jako desátá.

Můj vyšetřovatel so vyptává, proč jsem byla na náměstí, co jsem tam dělala atd. Netajím se, že jsem zpívala hymnu, protože mi to připadá jako důstojná oslava dnešního dne. Zdůrazňuji, že se mi nelíbilo pobíhání tajných a odvlékání lidí do auta, považuji to za urážku státní hymny. "Mě teda ve škole učili, že když se zpívá hymna, má se stát v pozoru - vaši lidé to neví?" "No ale záleží přece na okolnostech, kdy se zpívá. A takle byla provokace!" "A kdo provokoval? Ti kdo zpívali? Já jsem to jako provokaci nemyslela, a zpívala jsem jako jedna z prvňák - tak kdo teda? Prosim vás, jaký vlastně mělo mysl, že jste nás zadrželi?" "No - doufám, že si nemyšlíte, že jsem to zavinil já?"

Slibuje, že se postará, abych mohla co nejdřív odejít domů. Přesto se čekání prodlužuje, nový výslech. Ale musím počkat v kanceláři, můj vyšetřovatel je odvolán jinam. Čtu si knihu, kterou mám v kabelce - jak jsem si dobře vybrala: Fan Kaplan má třídu rád. Občas se nahlas směju, hlídkující je jaksi zneklidněn, volá na mě dalšího. Ten přijde a vidí mě číst. "Nebojte se, tak slů to nebude." "Cože?" nechápu. "No že si čtete trestní zákoník." Napadá mě, čemuže jsem se to asi v jeho předstávě smála?

"Prosim vás, k čemu to bylo dobrý?" dotírám. Nařoukne se: "No my přece zajišťujeme bezpečnost republiky! Kdyby vás někdo okradl nebo přepadl, tak byste nás taky zavolala!" "To jo, ale copak někdo z nás ohrozil republiku? Zpěvem hymny? Zato když nám vyloupili klubovnu, vědycky jsme vás zavolali a z vašich lidí se tam nikdo nepřišel ani podívat. Čemu potom mám věřit?"

Vyrítí se ven, patrně žalovat mému vyšetřovateli. Ten po chvíli přijde: "Podívejte, už jsem to vyjednal, za chvíli vás pustíme. Vy jste tam přišla ze zvědavosti, že, žádných výtržností jste se nedopustila ..." Dodávám si odvahy a pokládám mu otázku, která mě pálí na jazyku už od začátku: "Poslyšte, jaké uspokojení vám přináší takle práce?"

Zarazí se. "Ale ... dyť musíte uznat, že pronásledujeme i různé zločince, zloděje a tak ..." "Ale já přece vím, že policie je nutná v každém režimu, na to se neptám ..."

Neenaláhám, aby mi odpověděl. Budu už moci jít domů? Bohužel ještě ne.

"Promiňte, ale od začátku víte, že hlídání dítěte jsem měla jen do šestí. Teď je nejmaň devět. Je velmi nemocná, o půlnoci musí dostat antibiotikum. Jinak může dostat taky astma. Víte, že na to děti i umírají? A i kdyby ne, dovedete si představit, jak je vyděšená?" Připadám si, jako že se snažím výhrůzkami získat pro sebe nějaké výhody - vždyť pokud vím, zatím ještě nikoho nepustili. (Ale ona je opravdu už dva měsíce nemocná. A má dědičný základ na astma. A bála se a plakala ...!)

Konečně asi po příhodině podepisují protokol. Není v něm nic, co bych nepodepsala. A propouštějí mě. Doma jsem o čtvrt na dvanáct, prašky bych tedy stihla. Ale není třeba. Dva kamarádi si rozdělili antibiotikovou hlídku. "Když nepřišla do šestí, bylo mi jasné, že se něco děje. Tak co, za co tě sbalili?" Jako člověk, kterého snad za celý život nepotkalo nic normálního, mohu i teď odpovědět podle pravdy: "V den státního svátku jsem zpívala státní hymnu na náměstí Svobody."

Iva Tapi Synáková

"Když už vyznáváte demokracii, veřejnou informovanost, zveřejněte tedy i jiné názory, ať už se vám líbí nebo ne. To bude demokratické, to bude čestné vůči lidem. Musíme absolvovat tuto školu demokracie, musíme zvládnout umění diskutovat právě tím, že budeme diskutovat, že se budou střetávat názory." A. Jakovlev, RF 16.11.88

Osavy 70. výročí založení Československé republiky byly celou společností očekávány se značným napětím. Přestože se stát snažil nezávilym oslavám různým způsobem předejít /organizací oficiální manifestace, mohutnou propagandou, zatýkáním představitelů nezávislých hnutí/, uskutečnila se 28. října v Praze i v Brně alternativní shromáždění. Chtěl bych učit několik poznámek k tomu, jak na zdejší 28. říjen reagoval brněnský regionální tisk.

V pondělí 31.10. se rozhněval Brněnský večerník nad Protisocialistickou provokací /podepsáno več - zkratka novin/ a o den později 1.11. se přidala Rovnost pod titulem Samozvaní organizátoři /podepsáno ot./.

Jak je pro neše jednotná znormelizovaná masmédiá charakteristické, jsou oba články téměř totožné. Liší se snad pouze v úvodním odstavci: zatímco več prociťněně popsal, jak tento den "všude panovala pohoda a světeční nálada" dokud... /poznámka 1: tuto slavnostní atmosféru hlídal v centru města už od božího rána nespočet policistů, což vzbuzovalo spíše dojem stanného práva, než státního svátku; pozn.2: úplně stejnou expozici měla zpráva Čsf, která 28. října přinesla v tel. novinách komentář a několik šotů z Václavského nám./, ot v Rovnosti vavrovně a pohoršeně zvedá prst: však já to říkal / a odkazuje na vlastní článku/, že si nedají říct!

Neproste jednota panuje, pokud jde o charakterizaci účastníků demonstrace: več píše o "akupině převážně mladých lidí, z nichž byla část výstřednějšho oblečení i chování" a ot přitakává: "jednalo se převážně o mladé lidi, většinou výstředně oblečené "vlasatce"". Autoři se snaží diskreditovat účastníky vskutku tristním způsobem - apelem na konzervativní tzv. tradiční hodnoty střední a starší generace /pro něž vše, mimo obleku a kravaty, je výstředností/ a současně tak žhaví obecně udržované mínění, jež ztotožňuje vlasatce s chuligány. To jsou opravdu chabé zbraně. Na druhé straně, když už se bavíme o osobním vkusu, já považuju za daleko výstřednější syté modré džínové "uniformy" mladých příslušníků StB, a to už vůbec nemluví o cynické, brutální arroganci jejich starších kolegů, taktéž příslušníků "ocelové pěsti dělnické třídy".

Diskriminační tón se stupňuje při bližší specifikaci shromážděných. Več se zde dopustil hrubé netaktosti, když napsal: "Přitom část z nich /zúčastněných -pozn.aut./ nejenže neměla uzavřený pracovní poměr, ale dokonce žije z invalidního důchodu!" /logika této věty mi nadále zůstává skryta/. Ot se zase podivuje, že se shromáždění "zúčastnilo i několik žen-matek a malými dětmi". A jaký prý "příklad svým dětem chtěly dát". Vlasatci, invalidé, matky s dětmi, všechno jedno, to jsou přes ty deklasované živly. Nebo snad chtěli autoři říct, že si stát kupuje invalidním důchodem a mateřskými dávkami mlčenlivou poslušnost, resp., že invalidé a matky nemají právo slevit státní svátek ?!

Več dále píše: "Z celkového počtu přibližně 300-350 lidí zpívalo několik jednotlivců provokativním způsobem /?! -pozn. aut./ českou část státní hymny". Ot: "někteří z přítomných se pokusili zpívat "českou" část státní hymny ČSSR...". Pokud přijmu zjevně absurdní tezi, podle níž se dá hymna zpívat jednou provokativně a jindy zase neprovokativně, opravdu upřímně by mne zajímala kritéria této klasifikace. Uvedené citace jsou pozoruhodně symptomatičké a tím, jak se uměle /zdůrazněním "několik" a "někteří"/ snaží vyvolat zdání rozkolu: vehementně totiž trvají na rozdělení aktivní, pasivní a nehodní. A konečně za třetí: autoři rozdělují hymnu na českou a slovenskou část, na rozdíl od zpívajících, kteří znají hymnu pouze jednu a zpívají jamejí samozřejmě celou. Zneužívat "nacionalistických vášní" tímto způsobem a na tomto místě mi připadá neskutečně cynické.

Když ot napíše, že účastníci zespívali hymnu a zapálili několik svíček, je mu to zřejmě dostatečným argumentem ke konstataci, že "přítomní svým jednáním narušili klid a veřejný pořádek a tedy porušili obecně platné právní normy". Jak byla zpěvem hymny a plaménky několika svíček naplněna podstata výše uvedených obvinění se ovšem o pět nedozvíme /mimoходом:-ke svíčkám, které stály u Morového sloupu,

byly položeny květiny; o těch se ale ot nezmiňuje, květiny zřejmě právní normy neporušují/. Sluší se připomenout, že provoz náměstí spíše narušovaly opakující se agresivní jízdý kropicího vozu, či hon na účastníky manifestace a jejich násilné odvlékání do přistavených policejních autů /aniž byli předem legitimováni nebo vyzváni k rozchodu!/.
Z uvedených rozporů jasně vyplývá, že autoři uvedených zpráv na náměstí Svobody/!-pozn.aut./ v inkriminované době určitě nebyli, a pokud ano, tak vědomě dezinterpretují, uvádějí polopřevdy, zkrátka lžou. Tímto způsobem činí anahám o nastolení důvěry mezi státem a občany vskutku memutí aluzbu. Stejně jako příslušníci jednotek ministerstva vnitra použitím pěstí, obušků, slzného plynu, vodního děla a transportérů v Praze či hrubě cynického chování a zacházení v Brně.

Na závěr zdůrazňuji. Občané se 28. října dobrovolně a na základě vnitřního přesvědčení setkali na veřejném místě, aby se tak společně důstojným způsobem přihlásili k demokratickým tradicím republiky, v níž žijí.
Jiří Voráč

O SOFISTICE, TRAPNU A MOUŘENÍNECH aneb MILAN ELAHYNKA O SAMIZDATU

"Musíš dokonce napsat ani čárku, aby tě lehkověrné a dobrořečné okolí považovalo za spisovatele; vědecky se najde pár hluchých hlupáku, kteří si zakládají na své zavrženosti do všeho tajného, výlučného, exkluzivního - a odpřísláhnou, že tvé Dílo znají a že je vynikající, jen aby nevypadali spozdíle. V tom smyslu je samizdat světoborný vynález; se všeobecně opovrhovaných grafomani, vydávajících kdysi své výtvory nákladem vlastním , činí potlačované neznámé velikány, věci bez chuti vybavuje vůni zakásmého ovoce a splehlivě chrání před kritikou. Neboť, pravda, kdo by byl tak ničemný, že by ubližoval (kritiku považují za ubližování i někteří autoři bojně vydávání) ukřivděnému ubožáčkovi?" /Milan Elahynka: Případ jedné příručky, Kmen 1988, č. 36, s.1/

Stupeň první, nejnižší, řekněme technický: kritik mluví o tom, že není potřeba žádné čárky a úspěch u publika (rozuměje zřejmě samizdatového) bude zaručený. Bohužel, i my leccos víme, a víme tudíž, že za samizdatem stojí konkrétní ediční aktivita (dokonce samo slovo jí v sobě etymologicky ukrývá). A tomu, kdo by se o ni nepřičinil třebaš pouze onou jedinou čárkou, mohlo by se jen těžko podařit, aby byl učiněn pro čtenáře viditelný. Je zde proto formulační rozpor - v Elahynkově počinu samizdat = neschopní nepavci + ("v tom smyslu") opovrženímých grafomani. No dobrá, snaživý kritik ví zřejmě své, ale ani přesto jeho vývody přílišnou logikou neoplývají. Žá se, že logik byl tentokráte v M. Elahynkovi překřičen emocionálně vzníceným patetikem, z čehož plyne, že i na takové přičinlivé "šrajbry" přicházejí slabší formulační chvílky. Trhlinu lze však dobrou čtenářskou vůlí zacelit, a počjeme proto dále.

Stupeň druhý čili o té konkrétnosti. Na jedné straně můžeme být našemu M. Elahynkovi vděční, že vůbec slovo samizdat vzal do svých kritických úst a tím vynesl na světlo cosi, co se zde programně neobjevuje. Potud díky! Ale i tato mince má svou druhou stranu. Pokud vím, žádná situáční zpráva "o stavu samizdatu na českých tocích" v našich médiích neproskočila. Nezasvěcený čtenář je ponechán i v případě Elahynkova článku v mlhách neurčita, neboť ani jmenovaný mu nic takového neoděluje. Není mi známo, že by třeba Literární měsíčník, Tvorba, Kmen přinášely přehled toho, co nového vyšlo v Kritickém sborníku, Obsahu, Lidových novinách, Revolver revue či jinde. A už vůbec nevím, že by někde bylo něco z daných tiskovin přetištěno, arcí proto, že se s tím chtějí oficiální tribuny polemicky či kriticky vypořádat. Stejně se mi nevybavuje, že by se před zraky veřejnosti o samizdatu (jako jevu) věcně diskutovalo, nejlépe za kulatým stolem za účasti smíšené společnosti lidí zainteresovaných na jeho vydávání a lidí ze struktur. A možná by si tohle všechno měl kritik Elahynka uvědomit, než se pustí do shora citovaného lanctování. Říká totiž "bé", přičemž "é" zůstalo nevyvoleno, a ani ve svém "bé" není nikterak konkrétní. (Kdo jsou ti "hluchí hlupáci" a "opovrhování grafomani"? Má snad M. Elahynka někocho určitého na mysli? Nebo jen tak nezávazně preluduje? A když tvrdí, že samizdat chrání před kritikou, měl vůbec v ruce některé číslo Kritického sborníku či Obsahu? - Našel by tam k svému podivení pravý opak. A když nemá, proč tak znalicky vstupuje?) Nepodává věcnou informaci, ale až svůj zaujatý výklad, což v našich vodách není samozřejmě nic netypického, k serioznosti to má však daleko. Žádné Dobrovského heslo "ad fontes", ale pouze

potutelné cenění zubů na toho, o kom moc dobře vím, že nemá má prostředky, aby mi jimi mohl být soupeřem.

Stupeň třetí, nejvyšší, morální a také kontextový. S M. Hlahynkou žijeme v jednom státě, a proto snad trochu známe jeho dějiny, zejména ty nejnovější. A zde bychom si mohli se střízlivou hlavou zauvažovat, kde se nám onen samizdat vzal a proč se vůbec vzal, Čerchmant jeden! - Pokud je mi známo, postihly stranické prověrky v roce 1970 i našeho M. Hlahynku, a to tak, že sice nebyl vyloučen ze strany, pověřené v našem státě vedoucí úlohou, ale toliko vyškrtnut. Pojďme si pro záměnu trochu zařabulovat na téma "co kdyby". Možná nechybělo mnoho - třeba stačilo, aby se prověřkový aparátčík o něco hůře vyspal nebo kvóta vyloučených nebyla stanovena jako "n", nýbrž "n+1" - a Milan Hlahynka by se ocítl úplně mimo křídla strany. Nebyl by tam rozhodně sám a také ne jako jediný z dobové literární vědy. Potud by mu smutno nebylo, ale nad mnohým, co mu bylo dříve otevřeno, by se - železnou logikou dějin - zavřela voda. Už by nebyl kritikem, literárním historikem a editorem, ale topičem, myštem oken, skladníkem atd. No, a pokud by ho po náročných fyzických úkonech, spojených s těmito pracemi, neopustil slán a náš dříve-kritik-nyní-proletář by si chtěl ještě zaskotačit ve své milé literární vědě, pak by mu zbyvaly zhruba tři možnosti: buď psát pod cizím jménem (z čehož není pojem veřejné prezentace, natožpak sláva), anebo do šuplíku v naději na příchod časů lepších (což brzy otráví a vezme motivaci), anebo ... /PŘIHOŘÍVÁ/ ... anebo ... se spokojit s tištěným v omezených možnostech paralelního myšlení, rozuměj samizdatu - a tím se stávat alespoň částečně viditelným a zároveň se realizovat v oblasti, ve které jsem vzrůsl a která mě těší /HOŘÍ!/. A tady se ocitáme u oněch příčin, proč něco tak podivného, jako je samizdat, vůbec vzniklo a proč s tím máme co do činění v 70. a 80. letech, a ne třeba v době meziválečné. Asi by nebylo od věci si tato všechna "proč" uvědomit a pak by nám, drabý kritiku, nemohlo než vyjít, že se nejedná o trupučnickí lidi, kteří se stůj co stůj potřebují opájet svou vylučností, či o masochistickou exhibiční autorů trvajících na vlastním trýznění (i když nepopírám, že i lidé s těmito sklony do média samizdatu pronikají).

Hlahynkovo hudební má všechny rysy sofisticky děravé dezagogie: nevidí společně příčinu s důsledkem, když je potřeba, dovede účelově zapomenout, je nevěcně vágní, vybralo si jedenjev z periférie a kolem něho pořádá své "kultovní tance", zkrátka reaguje jakoby normálně v nenormální situaci. - Což o to, byla by to venkoncem krásná představa, že Václav Havel zase odmítl tři dramaturgy oficiálních divadel s tím, že chce být nadále výlučným zásobitelem samizdatu (= "opovrhovaným grafomanem"), nebo že by u Šiktanců ve dveřích do sebe vráželi ředitelé Čs. spisovatele a Mladé fronty, a jeden sliboval patnáct tisíc výtisků, druhý deset, ale zase rychle, a Šiktanc že ne a ne, protože on si zakládá na své "výlučnosti", nebo že by kritikové M. Jungmann a J. Lopatka sveršepě zahazovali nabídky ke spolupráci s několika našimi periodiky: "Dejte nám pokoj, oficiálové, my nechceme vycházet v tisícových nákladech, ale v několika výtiscích samizdatu, přece." Etc. Líbezná doba! A až nastane, pak s ní přijde i čas pro toto Hlahynkovo psaní. Milan Hlahynka zkrátka předběhl dobu.

A ještě mravní poučení, které si z toho všeho odnáším: Moutěninny potřebuje každá moc, jakož i každá doba. Ale je všeobecně známo, že ani v dějích svých chlebedárců se tito vykonavatelé černé práce přílišně účtět netěší.

Řehoř Hejhola

(1) V souladu se zájmy pracujících lidí je všem občanům zaručena svoboda projevu ve všech oborech života společnosti, zejména také svoboda slova a tisku. Těchto svobod občanské užívají jak v zájmu rozvoje své osobnosti a svého tvůrčího úsilí, tak k uplatňování své aktivní účasti na správě státu a na hospodářské a kulturní výstavbě země. K těmto cílům se zaručuje svoboda shromažďovací a svoboda poličních průvodů a manifestací.

(2) Tyto svobody jsou zajištěny tím, že se pracujícím a jejich organizacím dávájí k dispozici vydavatelství a tiskové podniky, veřejná budovy, sály, prostranství, jakož i rozhlas, televize a jiné prostředky.

HL. II., Čl. 26 Ústavy ČSSR

CELOSTÁTNÍ KONFERENCE VYSOKOŠKOLÁKŮ - PRAHA 1965

V 1. čísle Revue 88 jsme se blíže zabývali strahovskými událostmi r. 1967 které znamenaly přelom ve vysokoškolském hnutí a prokázaly skvělou jednotu studentů v čele s pražským VOV ČSM (1). Strahovské události byly odrazem celospolečenských rozporů a ještě před lednovým plénem ÚV KSČ signalizovaly změny, ke kterým mělo záhy dojít. Nebylo náhodou, že iniciativu převzal definitivně do svých rukou právě pražský VOV ČSM. Studenti, kteří stáli v jeho čele, připravovali svoji koncepci budoucího uspořádání vztahů mezi vysokoškoly a mocí několik let, prakticky od r. 1963.

V r. 1963 vznikly v Praze, Brně a Bratislavě vysokoškolské výbory ČSM i KSČ. Tento zásah do struktury mládežnické organizace měl řešit řadu nahromaděných problémů vysokoškolské politiky v oblasti studentského hnutí a stranických organizací na vysokých školách. Na druhé straně však takto vznikla struktura, která měla možnost vyvíjet se relativně autonomně na celkové politice KSČ a ČSM, což se plně prokázalo během několika následujících let.

Opoziční skupina studentů se začala formovat ze zástupců FV ČSM (2) filozofické, jaderné a technické fyziky, přírodovědecké a právnické fakulty UK a STAR FSI (3), jejíž časopis Buchar přinášel první nesmělé úvahy o poručnickém vztahu KSČ vůči ČSM a záměrech vytvořit organizaci mládeže nezávislou na KSČ.

V listopadu 1964 se konala výroční konference pražských vysokoškolačků, kde student FSI a člen problémové komise VOV ČSM J. Müller formuloval některá stanoviska delegátů zmíněných fakult. O atmosféře jednání svědčí i ohlas tisku: „...předehra měla ráz tajuplné opozičnosti, protože zúčastnění nedovolili nahlédnout do hry, kterou připravovali. Večerní i noční schůzky zástupců různých pražských fakult vzbuzovaly dohady, domněnky a vyvolaly do života pověsti, které na dobrém jménu studentům nic nepřidaly... v poslední době nebyvalo zvykem, aby se delegáti různých svazáckých organizací připravovali na svou konferenci v ústraní, bez přímé účasti nebo aspon vědomí toho orgánu, který se měl znovu volit... že se to neobešlo bez nejrůznějších střetnutí, bez nevhodných návrhů je vcelku pochopitelné...“ (Mladá fronta 14.11.1964).

V ucelené podobě zazněly nové myšlenky až v r. 1965 na celostátní konferenci vysokoškolačků v Praze (18.-19.12.1965). Obě strany se na konferenci pečlivě připravovaly, protože střet koncepcí byl patolík závažný, že nic nebylo možno ponechat náhodě. Konferenci svolal ÚV KSČ spolu s VŠR ÚV ČSM (4) a zpočátku měla být pro jistotu čestaveníkem vybraných (nikoli volených) zástupců fakultních organizací ČSM s představiteli strany a vlády v rámci připravované kampaně „Strana hovoří s mládeží“. Proti tomu se postavil v dopise prezidentu A. Novotnému pražský VOV ČSM a žádal volitelnost zástupců a od jednání konference také změnu postavení VŠR ÚV ČSM, která byla dosud jmenována plénem ÚV ČSM a jedině jemu podléhala. VOV ČSM žádal, aby členové VŠR ÚV ČSM byli voleni na pravidelných celostátních vysokoškolských konferencích a ÚV ČSM byli pouze schvalováni.

Problémová komise pražského VOV ČSM, ve složení Bouček, Kohnová, Laštůvka, Linhart, Mikulová, Müller, Ptáček, Štejfá, Sulc, Závodská, Zuckermann, vypracovala materiál pro přípravu celostátní konference vysokoškolačků. Problémy vysokoškolačků komise rozdělila do dvou okruhů. První okruh - sociální otázky studentů a některé dílčí otázky postavení vysokoškolačků v rámci ČSM - předpokládal při řešení možnou podporu ÚV KSČ. Druhý okruh - postavení inteligence, náplň práce ČSM a postavení vysokoškolačků v rámci ČSM komplexně - tuto podporu neobtěžoval.

O práci VOV ČSM byl dobře informován ÚV ČSM i VŠR ÚV ČSM. Bylo to pochopitelné, protože předsedou VOV ČSM byl vždy placený funkcionář dosazený shora (v Praze postupně J. Ondrouch, V. Klečka, M. Kymlička), který přestože neměl podporu studentů, nemohl být jimi odvolán (neměl to však lehké, jak si později třpce stěžoval J. Ondrouch v Tvorbě 42/1970). Aktivita členů pražského VOV ČSM

(1) VOV ČSM - Vysokoškolský oblastní výbor Československého svazu mládeže

(2) FV ČSM - Fakultní výbor(y) ČSM

(3) STAR FSI - Studentská akademická rada ČSM, fakulty strojního inženýrství

(4) Čestavěno vysokoškolského učení technického, od 30. č. 1964 období ÚV ČSM

(5) VŠR ÚV ČSM - Vysokoškolský svaz celostátního výboru ČSM

v mnoha ohledech vzbuzovala obavy funkcionářů ÚV ČSM, jak o tom svědčí mj. závěry ze společného zasedání sekretariátu ÚV ČSM a vedení VSR ÚV ČSM (10.12.1965), které bylo věnováno taktické přípravě konference. Z jednání vzešel formální ústepek ve věci taktiky VSR ÚV ČSM - místo „orgánem ÚV ČSM“ se vysokoškolská rada měla stát „poradním orgánem ÚV ČSM“, pro diskusi na konferenci byl stanoven úkol poukazovat na dobré zkušenosti z práce ČSM na vysokých školách, subjektivitu názorů požadujících založení samostatné studentské organizace, jednotu mládežnického hnutí ap. (o charakteru práce ÚV ČSM svědčí výmluvně slova předsedy ÚV ČSM M. Zavadila: „Věc kdo vystoupí s referátem za ÚV ČSM je věcí orgánů KSC.“)

Z dnešního hlediska, čteme-li úplný protokol celostátní konference vysokoškolských, není podstatné, jak byl změněn statut a volitelnost VSR ÚV ČSM nebo jak zněla přijatá rezoluce. Podstatné jsou myšlenky, které zazněly v diskusi, zejména v příspěvku J. Müllera, jehož slova sklídila oprávněné nadšení a stala se pro tuto generaci vysokoškolských ideovým procitnutím a nástinam možností, které v sobě skrývá politika v původním slova smyslu.

J. Müller na konferenci mj. řekl: „Marxovými objevy se obohatilo naše vědomí o znalost zákonů, dotýkajících se bezprostředně podstaty vývoje společnosti. Marx ukázal, že existuje určitá optimální trajektorie vývoje, kolem které oscilují trajektorie skutečného vývoje... marxismus tedy ukázal podstatné rysy zákonitosti dějin, jeho znalost však ještě nestačí k řízení společnosti. Jedinou cestou, jak se přiblížit k optimálnímu vývoji, je vědecké řízení společnosti. Aby mohlo optimální vědecké řízení existovat, je nutná určitá rovnováha ve společnosti, kterou nelze vytvořit pouze pomocí vytyčených finančních cílů. Musí se nalézt rovnováha na cestách k těmto cílům v podobě rovnováhy mezi řídicí a řízenou částí společnosti. Rovnováha těchto skupin závisí na jejich vzájemném vztahu. Kvalita tohoto vztahu je určována oboustrannou důvěrou. Tato důvěra je založena na existenci hodnot stejných pro celou společnost, hodnot, které ovlivňují vztahy mezi lidmi a tím i vztahy lidí k řízení. Podívejme se na poválečný vývoj našeho státu. Po nastoupení cesty k socialismu existovaly mezi většinou společnosti a řídicí složkou shodné názory jak na cíle společnosti, tak na cesty, jimiž se k těmto cílům dostaneme. Existovala rovnováha v představách lidí, existovala důvěra, založená na existenci společných uznávaných hodnot. V průběhu několika málo let došlo vlivem snůb v řízení k nerovnováze v národním hospodářství a v důsledku toho k devalvací hodnot, určujících vztahy mezi řídicí a řízenou složkou společnosti. Za tohoto stavu potom vědeckost řízení, vědeckost neúplná, neúplná proto, že působí bez důvěry lidí, způsobuje to, že křivka vývoje společnosti se neblíží k možnému optimu. Na nerovnováhu v hospodářství se pokoušíme vytvořit nový ekonomický modul řízení. Zde však nesmí snaha společnosti skončit. Výsledný efekt není dán pouze úrovní řízení, ale jak jsme si ukázali, je ovlivněn i důvěrou lidí v toto řízení. Důvěru však nelze namodulovat. Důvěra musí být získána solidním přístupem řídicího aparátu ke všem otázkám života. Domníváme se, že tyto úvahy jsou aplikovatelné i na společenskou organizaci, tedy i na ČSM. Jako hodnoty ovlivňující organizaci zde vystupují především stanovené cíle ve světle současně reality, s tím související důvěra v aparát organizace, dále postavení organizace ve společnosti a v neposlední řadě proporce mezi vlastní činností a potřebami mládeže. Při svém vzniku si organizace stanovila cíle, které do značné míry odpovídaly době a psychice lidí. Dokázala získat mladé lidi, zároveň plnila dokonale úlohu zprostředkovatele řízení. Tyto programové ideály samy byly oním faktorem ovlivňujícím počáteční nadšení lidí. Brzy se však objevila deziluze, rozpor mezi představami, ve kterých jsme byli vychovávaní, se poznanou skutečností... na základě těchto obecných zkušeností a jejich konkrétních projevů jsme došli k závěru, že organizaci mládeže nepomůže žádné vylepšování v daném rámci, že je nutná kvalitativní změna. Lze říci, že obecně existuje ČSM díky podpoře státu, nikoli díky podpoře mladých lidí. Místo toho, aby společnost byla nucena soustavně respektovat myšlenky a výsledky organizace, žádá o výsledky a myšlenky, aby mohla na základě toho respektovat organizaci. Jedním z důsledků je podporování různých aktivit, seminářů či konferencí, které až dosud nepříliš podstatné výsledky nebo jejichž výsledky jsou ve svých důsledcích ignorovány. Tak by se podle našeho názoru mělo změnit postavení organizace ve společ-

nosti? Předně společnost i strana by měly změnit svůj vztah ke svazu, a tím umožnit nový vztah členstva k celé organizaci. Musí se uvolnit současná struktura, která nedovoluje či neumožňuje dostatečný přirozený vývoj. Neposkytuje mladým lidem platformu pro vyjádření názorů. A to je jeden z důvodů jisté ztráty zájmu o jakoukoli práci ve svazu. Jediné možnosti přirozeného vývoje a nutnost potvrzení existence organizace na základě jejich výsledků může znormalizovat poměry v organizaci... celá organizace bude muset reprezentovat názory mladých lidí, bude muset získávat podporu od svých členů, jinak nebude mít možnost vůbec existovat. Naše budoucí organizace bude muset prosazovat také myšlení svých členů vůči rozhodujícím orgánům. To bude vyžadovat nejen změnu vztahu společnosti ke svazu, ale také změnu vztahu svazu mládeže ke společnosti. Musíme především svou progresivitu a svými výsledky získávat postavení odpovídající našim možnostem. Progresivita a výsledky práce se však mohou projevit jen tehdy, bude-li pro jejich vznik dostatek možností. K zajištění těchto možností ve smyslu uvolnění prostoru nám může pomoci společnost anebo můžeme využívat cest, které existují... můžeme dělat nejen to, co je povoleno, ale i to, co není zakázáno... musíme si uvědomovat, co jsou normy a co pouze zvyklosti. Konvence, které se vytvářejí jako normy socialistické zákonnosti, ačkoli nemají ani se socialismem, ani se zákonností vůbec nic společného, musí padnout. V současném pojetí úlohy funkce ČSM je rozpor, který nedává možnost k výrazné tvárnosti mládežnické organizace. Je to rozpor mezi konstatováním - ČSM je politická organizace a bez možnosti se jako politická organizace prosazovat. Opět se zde deformuje jedna z určujících hodnot, politický názor, politické přesvědčení. Svaz mládeže musí být politickým reprezentantem mládeže. Musí být organizací politickou se všemi právy, povinnostmi a odpovědností z toho vyplývající. Političnost svazu nesmí spočívat jen v tom, že se hlásí k socialismu a tím i k cílům politiky strany - musí vyžadovat a prosazovat skutečné názory mládeže na to, jaké cesty strana zvolila při uskutečňování těchto cílů. Svaz mládeže musí být v případě nutnosti určitým oponentem politiky strany. Nemusí snad zdůrazňovat onen akademický smysl slova oponent. Zároveň je třeba zdůraznit, že nebude-li toto mládeži poskytnuto, nebude-li tento přirozený předpoklad společenské rovnováhy legalizován, uznáván, je nutno v tom spatřovat nedůvěru strany vůči mládeži... Leninovy myšlenky nám jednoznačně poskytují právo na vlastní myšlení i jednání. Co víc, ukazují na nezbytnost nediferencovaného vývoje mladé generace, podmíněného všem nesmlouvavou kritikou našich chyb. Slepé přejímání všech na půdě strany vzniklých myšlenek vede ve svých důsledcích k pochybnostem o jejich prospěšnosti. Existence této skutečnosti škodí nejen mladým lidem, ale i společnosti. Připočteme-li k tomu chyby, kterých se strana skutečně dopustila, máme před sebou stav, který nelze řešit žádnou gloriolou, žádným zvoláním. Možnost řešení vidíme v existenci orgánu, který bude všemi politickými prostředky, které dnes ve státě existují, hájit zájmy mládeže. Organizace bude mít program, který v cílech bude odpovídat cílům KSČ. K vyhraněným názorům na cestu k těmto cílům musí mládež dospět sama. Žádná síla jí tuto cestu nemůže ani ulehčit, ani upřít. Jako část společnosti musíme získat pevné místo v Národní frontě. Musíme získat zákonné zastoupení ve všech státních orgánech, musíme mít své oficiální zástupce v Národním shromáždění. Vlastní politickou práci je podle nás možno dělat jedině tehdy, bude-li nám stranou skutečně poskytnuta důvěra. Musíme nejen my, řádoví členové, ale i všechny naše orgány získat platformu pro přímé a kritické vyjadřování ke všem otázkám řízení společnosti, tak jak jsme o tom hovořili v předešlých částech příspěvku... S přihlédnutím k současnému neříditélnému stavu organizace je podle nás nutné pozměnit strukturu ČSM. Myslíme, že by bylo dobře rozdělit mládež na dvě složky - organizaci pro mládež přibližně do věku 18 let, tj. pro mládež ze ZDS, středních škol a v účnostném poměru, a organizaci pro mládež nad 18 let, tj. pro mládež v zaměstnaneckém poměru a vysokoškolskou mládež. Organizace pro mládež do 18 let by měla mít vysloveně zájmový charakter... organizace starší mládeže musí být politická. V této organizaci by měly být tři základní svazy - Svaz mládeže průmyslové, Svaz mládeže zemědělské a Svaz vysokoškolské mládeže... za odpovídající změnu formy organizace považujeme federalizaci. Federalizovaný orgánům bude dána možnost zabývat se soustře-

děnění a odborným způsobem problémy jednotlivých svazů...Domníváme se, že volání po samostatném vysokoškolském svazu, odtrženém od ostatní části mládeže, je spíše psychickou reakcí na zkonstatělé pojetí jednoty mládeže než tou optimální cestou. Myšlenka jednotné mládeže, která je nám tak nevhodně servirována, ukazuje totiž v oné nezdegenerované poloze ohromné perspektivy pro naši činnost. Chceme-li, aby mládež měla ve společnosti důstojné postavení, musíme také využívat síly celé mládeže..."

Příspěvek J. Müllera byl přednesen za problémovou komisi pražského VOV ČSM a STAR FSI. Problémová komise byla ustavena před konferencí, aby koordinovala přípravu vysokoškolských organizací ČSM tak, aby byly v diskusi delegátů obsazeny hlavní problémy práce ČSM. Vycházela z přípravy na jednotlivých fakultách, a některé problémy pak zpracovávala samostatně. Při setkání pražských delegátů s vedoucím tajemníkem MěstV KSČ rozdali studenti filozofické fakulty UK delegátům pozvánky na neformální schůzku, aby projednali některé náměty pro konferenci. Na této schůzce se sešlo 25 studentů různých pražských fakult. Těžiště diskuse bylo v návrhu na vytvoření samostatné studentské organizace a diskuse vyústila v návrh na zpracování diskusního příspěvku na toto téma. V diskusi vystoupil též J. Müller a seznámil přítomné s osnovou svého příspěvku. Byla dohodnuta schůzka problémové komise a autorů návrhu na vytvoření samostatné studentské organizace, a to ve snaze nějak sjednotit obě koncepte, případně je sloučit do jednoho diskusního příspěvku. K této dohodě však nedošlo, a proto byly oba příspěvky připravovány paralelně a za druhou skupinu vystoupil posléze na konferenci L. Dvořák z matematicko-fyzikální fakulty UK. Zabýval se především postavením inteligence, výukou marxismu-leninismu, problematikou fakultních časopisů, studentskými slevami, úpravou kolejního řádu a v závěru navrhl vytvoření samostatné organizace studentů /pozn. aut.: Tato část příspěvku L. Dvořáka chybí v protokolu celostátní konference a pravděpodobně se nedochovala. Zmínuje se o ní materiál z jednání předsednictva ÚV ČSM 14.2.1966 - viz dále/ . L. Dvořák mj. řekl: „Výuka marxismu-leninismu na našich školách je příliš jednostranná. V zájmu širšího politického rozhledu studentů, který jim tak často chybí při diskusích, a to nejen se studenty ze zahraničí, požadujeme, aby se při výuce ML věnovala podstatně větší část na seznámení s nemarxistickou filozofií a ekonomikou... pro prohloubení znalostí socialistické ekonomie a politiky je přínosem akce Strana hovoří s mládeží a z ní vyplývající častější setkání představitelů kulturního a politického života se studenty. Myslíme si, že takové setkání by se měla konat nejen v době předsezdnové kampaně... Úroveň znalostí neslovanckých jazyků našich studentů je nízká a neodpovídá současným potřebám. Navrhujeme proto zrušit výuku ruštiny na vysokých školách a místo ní vyučovat současně dvěma jiným světovým jazykům, místo dosavadního jednoho. Znalost ruštiny je po osmi letech studia a maturitě přinejmenším dostatečná pro všeobecnou konverzaci a odborným termínům se lze naučit samostatně v krátké době..."

Představitelem loajální koncepte odlišné od programu oponentury a opozice byl O. Novotný, předseda bratislavského VOV ČSM. Ve svém diskusním příspěvku požadoval sice zásadní reformu ČSM, ale stavěl se za jednotnou mládežnickou organizaci obhajující vedoucí úlohu strany. O této koncepci - později obecně formulované 5. sjezdem ČSM v r. 1967 - píše J. Ondrouch: „Tato koncepte nebyla nikdy důsledně zpracována, nenalezla /z části vinou samotných tvůrců/ správný vztah k vedení ČSM a nebyla také principiální ve vztahu k opozici Müllerové skupině. Zde se projevila jako oportunní a spíše umožňovala nerušený vývoj opoziční platformy této radikalistické skupiny...“ Poučen z krizového vývoje J. Ondrouch pokračuje: „Tento vývoj i další příčiny, zvláště formování intelektuální opozice uvnitř i mimo KSČ, umožňovaly postupně, že si Müller i Holeček, spolu se svými spolupracovníky z pražského VOV ČSM /V. Anderle, J. Kavan, K. Kovanda, J. Khonová, Z. Laštůvka, Z. Pinc, J. Jirů a další/ uvědomili plně možnosti, které jim uvolnil ČSM pro uskutečňování jejich záměrů. Proto se snažili o postupně získání potřebné většiny v nejvyšších orgánech ČSM, kde hodlali

svoji koncepcí prosadit. Prozatím přenesli těžké činnosti na VOV ČSM Praha, kde měli zajištěnou dostatečnou většinu. Určité porozumění nalézaly opoziční snahy i u některých funkcionářů tehdejšího Vysokoškolského výboru KSČ v Praze. Dá se již říci, že se v pražském studentském centru začínala formovat opoziční skupina vysokoškolácká s dlouhodobým programem, který přesahoval rámec studentského hnutí..."/Tvorba 42/1970/.

Vývojem celostátní konference vysokoškoláků byly orgány ČSM i KSČ zasakočeny. Původní představy o celostátním aktivu vybraných svazků - vysokoškoláků byly rozmetány tlakem zdola ještě před konferencí. Na ní samé potom zazněly názory, které byly na svou dobu přinejmenším odvážné - vždyť se psal teprve rok 1965. V „Hodnocení celostátní konference studentů vysokých škol v prosinci 1965 v Praze“ /materiál z jednání předsednictva ÚV ČSM č. 34/181, bod pořadu 2, označený razítkem „tajné“/ se můžeme dočíst: „Zajímavou skutečností byl fakt, že nejvšelejšího přijetí se dostalo vystoupení s. Müllera od delegátů z Brna, Olomouce, částečně z Ústí nad Labem a Plzně, nejvíce rezervovaná vystoupení byla přednesena delegáty slovenských krajů, kteří podporovali vystoupení s. O. Novotného. Bylo to svým způsobem překvapením i pro samé autory vystoupení s. Müllera. V kulturních diskusích i při jednání sekcí ve večerních a nočních hodinách se proto někteří delegáti snažili dokázat, že v podstatě není mezi vystoupením ss. Müllera a Novotného žádných principiálních rozdílů a že je možno chápat je jako jedinou koncepci. Je však třeba uvést, že vystoupení s. Novotného nebylo předem zvláště připravováno, že v podstatě v průběhu diskuse bylo jeho vystoupení dohodnuto, protože bylo známo, že předsednictvo VOV ČSM Bratislava se některými těmito otázkami zabývalo a že byl zpracován písemný materiál, který s malými úpravami na místě s. Novotný přečetl. Slo v podstatě o to, ukázat, že není pouze jediná možná cesta k řešení, že je nutné vycházet především z kvalifikovanějšího rozboru současné situace, což se podařilo. Bylo však nedostatkem, že k podobným otázkám a možná daleko podrobněji, pokud jde o perspektivu, nehovořili především referáty obou svolavatelů. Že tím byla v podstatě vnučena pracovnímu předsednictvu pozice obrany a nebyla připravena půda pro solidní a věcnou polemiku, ve které by se mohlo podařit získat plénum konference k pozitivnímu programu. Tato situace částečně vznikla také tím, že vlastní celý obsah vystoupení s. Müllera byl poprvé veřejně přednesen na schůzce pražských delegátů tři dny před celostátní konferencí, že nebyly ani ÚV dříve známy širší souvislosti. Prokázala se i naše jistá neschopnost okamžitě reagovat a připravit s některými delegáty další diskusní příspěvky, které by mohly být protiváhou tomuto vystoupení. Jisté pokusy zde byly, avšak projevila se poměrně velká nechuť delegátů k něčemu podobnému, což ukázalo, že není v těchto některých základních otázkách jasno a že diferenciace uvnitř studentského hnutí není ještě daleko tak pokročilá. Podle informací odboru vysokých škol ÚV KSČ připravovali pracovníci oddělení asi deset takových vystoupení, z nichž pak ovšem skutečně vystoupil pouze jeden delegát... snahou všech stranických i svazáckých orgánů bylo, dát v přípravě delegátů důraz především na věcný obsah práce Svazu mládeže na vysokých školách, zatím co část studentského hnutí položila hlavní důraz na celosvazovou problematiku. Jak se ukázalo, bylo určitou iluzí, že bude možné tuto tendenci věcným zaměřením konference přehlušit. Tak se stalo, že i na vlastní konferenci názor delegátů určoval a vymezoval postavení svolavatelů, místo naopak... konference dále ukázala, že v současné době jde o závažnou kvalitativní změnu mezi vysokoškolskou mládeží, že obecná kritika ČSM, se kterou je možno daleko snadněji polemizovat, přechází k velmi promyšleným a konkrétním návrhům. Na tuto změnu jsme nebyli v době konání konference dostatečně připraveni. Situace je však nyní o to závažnější, že se těmto problémům dostalo celostátní platformy, která nyní bude vyžadovat promyšleného celostátního řešení a vynakládá nové nároky na úroveň řízení práce ČSM v celé republice...“

Celostátní konference vysokoškoláků se usnesla při VSR ÚV ČSM ustavit komisi, která měla za úkol rozpracovat náměty J. Müllera a G. Novotného a připravit návrh struktury, obsahu a podmínek práce ČSM včetně postavení a místa vysokoškoláků a předložit ho jako námět v rámci diskuse k tezí 13. sjezdu KSČ. Konference zároveň požádala ÚV ČSM aby tato komi-

le pracovala též jako pracovní skupina pro přípravu 5. sjezdu ČSM. Tzv. Komise 11, ve složení Novotný, Škovran, Rösler /VČV ČSM Bratislava/, Müller, Joleček /STAR PSI/, János /PTJF/, Kymlička, Jakš, Jíra, Seiler, Kavín /VSR ÚV ČSM/, začala pracovat v lednu 1966. Výsledky konference však nezůstaly bez odezvy u stranických orgánů. Byly provedeny rozsáhlé kadrové změny - v průběhu r. 1966 byli odvoláni mnozí rektori a děkani, J. Müller byl vyloučen nejprve z ČSM a posléze i z vysoké školy. Bylo zřejmé, že několikrát odložená 2. celostátní konference vysokoškoláků se již neuskuteční.

Těmito otázkami, zejména prací Komise 11, přípravou 5. sjezdu ČSM a dalšími ohlasy celostátní konference vysokoškoláků, se budeme zabývat příště.

- Vladimír Vyskočil -

K O M S O M O L S K É P R O C E S Y 1 9 3 7 - 1 9 3 8

V letech 1937-1938 byla napadána nejtragičtější stránka dějů sovětského mládežnickéhonutí - tzv. komсомолскý případ. Stalinovými genocidními neumiklo ani vedení Vsesvazového lekánského komunistického svazu mládeže (VLESM).

Generálním tajemníkem ÚV VLESM byl v této době Alexsandr Kosarev (1903-1939). Vyrostl v dělnické rodině a ještě jako chlapec pracoval v zinkárně a pletařské továrně. Je třinácti lety se zúčastnil úmorové všeobecné stávky 1917, byl jedním z prvních členů Moskevského svazu dělnické mládeže. V šestnácti utekl na frontu, kde byl raněn. V té době se stal členem komunistické strany. V šestadvaceti letech byl zvolen generálním tajemníkem ÚV VLESM. A. Kosarev měl mezi mládeží velkou autoritu, bylo jej vidět v továrnách, v dělnických osadách, ubytovnách. Komсомолci stavěli gorkijskou automobilku, charcovský traktorový závod, Magnitogorsk, Kuzněckstroj, Dněspros, Azovstal....

V období silnicích represí, zatýkáni a Kosarev neobrožně zachraňoval své sousedy, osobně se za ně zaručoval, přefazoval je do jiných míst. V říjnu 1937 napsal Stalinovi dopis, v němž se stavěl proti očerňování nevinných lidí. Tím si de facto sám popsal rozsudek smrti.

Rozsáhlý plán likvidace vedení VLESM se uskutečňoval postupně. V tisku, ve stranických resolucích se začala objevovat kritika na adresu komсомолského vedení. Bylo načteno s "politické lehkovinnosti proti nepříteli lidu", "zhoubné nemoci politické zasloupenosti" apod. Bezprostřední příčinou likvidace komсомолského vedení se stal "případ a. Mišakovová". Instruktorka ÚV VLESM O. Mišakovová byla vyslána jako delegátka ÚV na výroční konferenci do čuvašské oblasti komсомолské organizace, kde horlivě sdělovala "nepříteli lidu". Provokacemi, zastrahováním a vydíráním dosáhla toho, že s komсомолu byli vyloučeni mnozí jeho postiví členové. V Moskvě se však její destruktivní působení nesetkalo s porušením a ÚV VLESM jí uvolnil s funkce. O. Mišakovová však napsala dopis Stalinovi a stěžovala si na A. Kosareva. Na Stalinův pokyn se sešlo plenární zasedání ÚV VLESM, kde vzal Stalin O. Mišakovovou pod svou ochranu. Z tribuny se na hlavy "celé bandy nepřítel ve vedení ÚV VLESM" valila sdrucující lavina kritiky po celé čtyři dny jednání (19.-22.11.1938). V oficiální zprávě, kterou uvedla Pravda, stálo mj.:

"... plénum uvolnilo soudruhy A. Kosareva, S. J. Bogačova a V. F. Pikinovu s funkce tajemníků ÚV VLESM ... za bezduchý byrokratický a nepřátelský postoj k postivým členům Komсомолu, kteří se snažili dohalit nedostatky v práci ÚV VLESM a za odstranění jednoho z nejlepších komсомолských pracovníků". Za několik dnů na to začalo zatýkáni a příprava tzv. "Mládežnického procesu". Zatčeni byli tajemníci Pikinova a Bogačov i generální tajemník A. Kosarev. Zatčena byla i Kosarevova žena a poslána do vyhnanství, stejně jako její otec V. Hanejživili - starý revolucionář, kterého mučili a do r. 1940 drželi v cele s choromyslným vězněm. Zastřelen byl tentýž rok. Po válce, v r. 1949, přišla řada i na Kosarevovu dceru, která byla odsouzena k deseti letům vyhnanství za to, že u ní podlštěm našli otcovu fotografii. A. Kosarev byl zastřelen 23.2.1939 ve věku necelých 36 let. Ještě z celých odsouzenců na smrt napsal dopis Stalinovi. Žádal, aby byla ustanovena komise, která by přešetřila celý komсомолскý případ a ospravedlnila komсомолské pracovníky. Dopis se však ke Stalinovi nedostal, v záchvatu vzteku jej rozthl Berija, kterou byl předán. V. Pikinová byla odsouzena na osm let pracovního tábora, později byl rozsudek změněn na deset let stráty svobody s výkonem trestu v kárném táboře. I ona psala Stalinovi o nelidských podmínkách a mučení, kterému byla vystavena a žádala, aby se akomocovalo s likvidací postivých a nevinných lidí. Tajemníci ÚV VLESM se vzájemně o svém osudu nic nedozvěděli, většina z nich zahynula. Nepřiznali však nic na sebe ani na jiné, a rozhodnou měrou tak přispěli k odvrácení připravovaného "Mládežnického procesu" a zachránili život mnoha chlapců a dívkám.

V r. 1954 se moskevské prokuraturě podařilo najít v kárném táboře V. Pikinovu. Již nikdo neoufal, že bude na živu. V. Pikinová se vrhla do práce, aby splnila svou bolševickou a občanskou povinnost. Vrátila část jménem desítek soudruhů, svědčila v procesech s Berijovými a Stalinovými služebníky, připravovala dokumenty pro právní rehabilitace nevinně odsouzených. Vděčíme jí za to, že hrdinství těch, kteří nezdadili a které se nepodařilo zlomit, zůstane nezapomenuto.

- ze sovětského tisku hk -

O D J E Z D Y

Půllitry preskaží na tácech po kantýnách
 padají listy ze zelené břízy
 bory hlava bolí po skalinách
 kytery letí pryč
 kytery v cizině mizí

Sbohem pane Třešňák
 sbohem pane Hutka
 měl jsem vás rád
 ušima svých synů
 Chtěli jste zpívat a hrát
 něco všek nutká
 zpěváčky k činu

Tlamo lapky z Markéty nahrubo sekané
 brejličky jako měl F.L.Čeláskovský
 zem pofnukává na posteli mezi horema
 zemi zepočíná ještě jedno vdovství
 Jako by Čechám vyoperovali Říp
 nebo jinou důležitou žlázu
 je po vás prázdné místo
 Čím dál líp
 se tedy daří holomrazu

Zem leží jak stažená králičí kožka
 v sadě skví se jera sířep
 děti se hrnou na Kotvalda a Hložka
 od Vladivostoku po Cheb jedna step

Sbohem pane Třešňák
 sbohem pane Hutka
 po bytech si budem
 pouštět staré pásky
 ež z celých Čech zbuđe
 jenom černá hruška
 co vyneslí s sebou v kufru
 emigrantí z lásky

(ze sb. Strojopisy, 1985)

DOBŘÍ DEN, PANE HUTKA, VÍTÁME VÁS...V BUDAPEŠTI
aneb
CO JE NEJMOCNĚJŠÍ...

Zpráva, které se silou věnku, ale rychlostí blesku roznesla po
Brně, zněla poněkud fantasmagoricky / píše se rok 1988 /:
HUTKA a TRÉŠNÁK budou hrát v Budapešti! Kdo nevěří, ať tam běží,
blessoslavení, kteří uvěřili.../ národ se opět schizofrenicky roz-
dvojlil, nicméně přítomni byli jako jeden muž zástupci obou jeho po-
lovin /.

Nebáželi jsme sice, je to přece jenom trochu z ruky, ale po ne-
vládně deštivém dni a podzimně už studeném večeru nasedli jsme do
vleku se symbolickým jménem Amicus. Cesta by byla bývala jako každá
jiná, nebýt nervozity a rozechvělého očekávání pasové kontroly, kte-
ré jak přišla, tak i odešla / což nám nakonec připadalo divné a v
uskutečnění koncertu jsme zase věřili trochu méně /. Za rytmického
drkotění a hučení jsme střídavě usínali, těšili se, kouřili a sdělo-
vali si své pochybnosti a obavy. Můj muž vytáhl půjčený magnetofon
a jal se zkoušet mikrofon: Dobrý den, pane Hutka, vítáme vás.../ ta-
dy se znatelně zarazil /...v Budapešti! Lícni svaly se mu protáhly,
jak zatal zuby a pozapomněl se tvářit vesele. Kolem nás přeevišťaly
ostatné dráty. Magneték fungoval, lidi se probouzeli, blížili jsme
se k Pešti.

Po dlouhém sezení v omezeném prostoru tuhnou i ty nejpružnější
klouby, přesto jsme křepce / jsme zvyklí / vyskočili na perón a ješ-
tě křepčeji se chystali opustit nádraží. Spací pytle, umoloussné
džíny a rovné i kudrnaté vlasy nejružnějších délek bezpečně signa-
lizovaly, že tady z daleka nejme sami. Při konverzaci o tom, kdo a kde
ještě dnes nosí dlouhé vlasy, mířili jsme k ulici, jejíž jméno zně-
lo podobně jako Čeláčeďa. S pomocí mapy jsme bez problémů dorazili
k určenému domu, který ničím neprozrazoval, že ukrývá prostory schop-
né a ochotné pojmout větší počet lidí. Byli jsme na místě a vypada-
lo to nejdějně, ale ještě jsme nepřeskočili. Známý, který se k nám
přidal cestou, vřáďal cosi neurčitěho o srazu v deset na nádraží.
Konspiračně jsme se rozdělili na dvě skupiny: jedna hlídala doby-
té pozice, druhá se vydala na výzvědy.

"Čekáte taky na sraz?", oslovili jsme hlouček jednohlasně identi-
fikovaný jako český. Chvilí námě zíral, ale vzápětí chytil dech:
"Přijeli jste na Hutku? Jak to víte? Kdo vám to řekl? Kdo vás sem
poslal?", výsledkovým tónem vyštěkle jedna jeho členka. Spadli jsme
z višně. Už jsou tady. "Není to jedno?", otázeli jsme se opatrně
a trochu jsme couvli. "To teda není. Pořádáme to my a je to jen pro
zvané!" Přestali jsme se zaklénat. Řekla nám to ta s ta. Chvilí se
radili a nedověřivě si nás měřili. "Tek dobře", omilostnili nás zne-
chuceně. "Přijďte v půl druhé za nádraží. A nikomu ani slovo, nebo
půjete všichni do hajzlu. Maďarští policajti už dělají dusno".
Dusno sice bylo, ale policajta jsme nezahledli ani jen koutkem oka.
Jediný, kdo se tvářil dramaticky a výhružně byly ony "pořadatelky".
Že by český komplex?

Kolem druhé jsme se dostavili na známé místo objevené už po rá-
nu. V nečekaných podzemních prostorách se nacházel útulný sálek
s malým pódium a zrcadlovými stěnami. Prý taneční studio. Usedli
jme na připravené žínanky a otevřeli hovězí konzervu. Byla doba
oběda a byli jsme Češi v Maďarsku. A potom už zbyvalo jenom pozorovat
další vlešeté a ještě vlešetější příchozí a duševně se připra-
vovat na setkání s legendou.

Před čtvrtou se dě v sále neměřit o několik stupňů celsia víc, ozón
houstne cigaretovým dýmem a nepřítím. Všichni se vrtí, hledají se
zásvkv, připravují se fotoaparáty a kamery, vrčí desítky magneto-

fonů. Vzduchem se mihne závan horečnatého šepotu: Kdo je to? Který to je? Je to on? Mezi sedícími se začíná směřem k pódiu proplétat několik lidí. Dva z nich nesou kytary. Dočkali jsme se?

Ten první vypadá velmi nenápadně, kalhoty a obnošené triko stejné barvy, staříčké pouzdro na kytaru polepené náplastí a stažené gumou, nerudlé rozčuchané vlasy a vousy, drátěné brejličky a za nimi jiskřící oči bystře a pronikavě pozorující přítomné.

Druhý působí o poznání okázaleji. Boty s vysokými podpatky ostře klapou po perketách, černé kalhoty, černé sako, černé tričko se srpem a kladivem a písmeny HB / během produkce ho vymění za stejné s nápisem Vokno /, v očích mírně pobavený výraz s ironickými světlíky.

Jaroslav Hutka a Vlastimil Třešňák. Jeden lidový pěvec, druhý svrchovený básník českého folku sedmdesátých let. Většina z nás je zřejmě nikdy na vlastní oči nespátřila, ale všichni máme doma nahrávky z dob před desetí a sedmi lety. Všichni občas zpíváme Hutku a občas posloucháme Třešňáka. Dnes tady v Maďarsku!

Je to vlastně situace přinejmenším podivná: Češi z Československa, Češi z Vídně, Čech z Holandska a Čech ze Švédska ujeli stovky kilometrů a přejeli několikery hranice, aby se mohli sejít a společně si zazpívat v zemi, se kterou nikdo z nich nemá nic společného. Ostrůvek uprostřed Budapešti. A všichni jsme vděční, že nás na něj pustili. Není to absurdní?

Úsměv se kříví a srdce se svírá úzkostí, když Hutka vypráví, jak zpívá morevské lidové Holanďanům holandsky, když Třešňák procedí mezi zuby svoji Madem Prahu. Není to tragédie?

Zrovna tihle dva jsou prolezlí češtinou až do morku kostí, suverénně jí vládnou a něžně se jí dotýkají, mají ji pod palcem a mají ji v duši. Není to k vzteku?

Jak dlouho nám ještě budou mocipáni vvhánět z Čech Havlíčky a Havly, podle jakého paragrafu, jménem koho?

Hutka ví své, usmívá se, brnká, pokouje ubalenou cigaretu, zuby mu růžovějí od maďarského červeného, vějíčky vrásek kolem očí se objevují a ztrácejí. V Kanaďě ho prý nechtěli, protože má dlouhé vlasy a mluví o lidských právech, což jsou pro ně neklamné znaky komunistv. Těžko se mu asi vysvětlovalo, že u nás to jsou neklamné znaky disidenta. Inu, jiný kraj, jiný mrav. Někteří by ho rádi vyhnali i z Ameriky, nekukuje zřejmě do emigrantského hrnce, kde se veří převážně veřo, zelo, knedlo s tatíčkem Masarykem, stejně drze, jako se díval pod pokličku doma.

Pozoruje lidské hemžení a přimhouřenýma očima a téměř nezatelným dobrosrdečným úsměškem. Odkašlává si. Zpívá. Zůstal na to zase sém jako kdysi. Třešňák se / asi nadšením nad českým publikem / přionil cizozemskou lihovinou již brzy zvečera a do rána bude více méně polehávat na kani v přilehlé místnosti a vykřikovat více či méně vtipné nerážky. Škoda.

Končí den, blíží se půlnoc. Tato noc bude krátká. Patříme k několika neodbytným, kteří za Hutkou vniknou i do improvizované šatny. Sedíme na zemi kolem něho, visíme mu očima na ústech a lapáme každé jeho slovo. To, které nezanikne ve vřavě kolem a za dveřmi. Písničkář a jeho posluchači. Věc přirozená jako dýchání. Tak proč nám pořád vnučují plynové masky s obrovskými filtry? Hutka se baví. I na sebe se dívá s nadhledem, nesnaží se působit hrdivsky a pronásledovně. Nehraje na city. Vězně a soustředěně odpovídá na otázky, neuhýbá, vysvětluje, mne si vousy a zepaluje cigaretu. Narodil se v Olomouci, do školy chodil v Praze. A zpíval a hrál. Obyčejný kluk z Morevy. Ale chyba lévky, zpíval si to, co chtěl. A to se v Čechách nesmí. Hrozili mu a vyhrožovali, až potud je to sice kapku příliš pikantní, ale pořád ještě jedlé. Nestřevitelné sousto

přijde až potom.

Nehodí se nám do krému, zpívá, jak mu zobák narostl, rozum poroučí a srdce velí? Pryč s ním!

Poslouchá ho stále víc lidí? Pryč s ním!

Dokáže probudit z letargie a rozezpívat celý sál? Pryč s ním!

Probouzí v lidech vědomí souvislostí, nedá se zastrašit, nedá se koupit? Pryč s ním, pryč s ním, pryč s ním!!!

Pomsta velice stará a velice rafinovaná. Je to úklad o život. Odtrhli písničkáře od lidí, od řeči, od země. Chtěli ho zabít zákeřně a zbežle. Zezadu. Ale on nešťěstí žije. Má tuhé kořínky a má duši. A zpívá. Popíjí a pokouje, přihlazuje si vlasy trochu rozpečetým gestem, usmívá se.

Blíží se čtvrtá hodina ranní. V sále to vypadá jako na bojišti. Iluzi pobitých ruší jen mohutné mnohohlasé chrápání ozývající se z různých koutů. Český národ občas chrápe, když se něco děje. Trochu se stydím, jsem taky Češka.

Hutka nespí. Zpívá. Je taky Čech. Zpívám s ním. Hlasitě, ale chvějícím se hlasem. Otočí se ke mně a potěšeně zamrká. Usmíváme se na sebe a zpíváme. Mám k němu tak blízko, že mě jímá úzkost. Písnička za písničkou, hlas je jistější a jistější, venku se rozednívá.

Bylo to překrásné a bylo toho málo. Vyvedlo mě to z míry, třesou se mi ruce. Hutka přichází za mnou a dává mi kazetu, kterou vydal v Holandsku. Ale není čas o tom přemýšlet, musíme opustit sál, každá další hodina zvyšuje cenu nájmu. Balíme se ve všeobecném zmatku a klopýtání. Hledáme své věci, házeme betohy na záda.

Jdu za ním, chci mu poděkovat a rozloučit se. Najednou nevím, jak. Neodvážím se vztáhnout ruku tím trapným a živým gestem vítajících se politiků. Vteřina zaváhání a líbíme se na ústa. Je v tom trochu tragiky a petosu. Možná se už nikdy nevidíme. Jsme Češi a píše se rok 1988. Bráňme se!!!

ZeZi

Pozn.red.: Tento příspěvek byl již před časem dán k dispozici jinému nezávislému časopisu.

Scházíme se denně na jejím představení
 My se jménem my bezejmenní
 Máme tak sotva na lístek k stání
 nahoru na bidýlko a tam čekáme
 až vzpívá své vyznání, své vyznání, své vyznání
 Rozvlí oponu
 a nejjednou je mezi námi nahá
 bez veliké reklamy
 jenom prostě Madam Praha, Madam Praha
 umí nás opít
 a umí zkazit náladu
 a jen to jak tam stojí
 a hlavou zvrácenou dozadu
 jen to nás rozpláče
 Madam Praha cuchta z předměstské pavlače
 žehlí zaprané prádlo
 ženská ve špinavé zástěře
 myslí než na prachy
 myslí než na žrádlo
 táhni mě z očí řve
 a ukazuje na dveře chtěl by ji zabít
 ale když rozvlí oponu a vkročí na jeviště
 schováš nůž a nezebiješ
 možná snad a možná příště
 venku se stmívá
 ona zpívá
 hlasem vraha celá se rozzáří
 padneš jí k nohám
 něco tě studí na tváři
 jsi něžná a zlá šeptáš v tom pološeru
 něžná a zlá
 podívejte na něj na hejzla
 podívejte na něj na mizeru
 křičí a odkopne tě
 a hned se rozbřečí jako malá holka
 bere tě pod paži
 to nic to patří k jejímu číslu
 a šlus zevří ten krém
 a stáhni roletu
 kolem hlavního nádreží
 si tě vede k bufetu
 a tam jakoby nevinně škemrá
 o korunu a když jí dáváš
 tak to se zdráhá
 seš svině řekneš jí seš svině
 a ona odpoví ne
 ne já jsem Praha
 a nejsem ledejská
 jsem tvoje naděje řekne
 a přičísne si vlas
 táhne tě do průchodu
 a tam jen tak na stojáka
 užiješ trochu užiješ trošku
 její láska její láska její láska
 Když otevřeš oči
 seš sám a bez naděje
 seš blbá a pitomá
 křičíš do tmy
 blbá a pitomá
 nic nic
 jenom se zavlní opona
 a kdosi se zasměje

Jeroslav Hutka

Kam sahají slova
lidem v emigraci
Slova o domově
Smysl se jim ztrácí

Zůstat, jít či vzdát se
Otázky se řadí
Kůň zraněných dějin
Po obzoru pění

Do lásky, do žití
Politik se plete
Vše co k uchopení
Hrubou rukou hnáte

Do písně se vcepal
Okna cihlou zezdíl
V politické louži
Lidskou duši smočil

Emigraci rozříz
Život na dva díly
Na dva díly mrtvé
Bez duše a síly

Strach, bolest a marnost
Na svou stranu pojel
V alianci s nimi
Naši duši rozřel

Trpělivost nemá
V nekonečnu kořen
Emigrace bolí
Co si s ní teď počnem

Musíme s ní spávat
Semenem ji kropit
Mrtvé dítě denně
Nedějí pak kojit

Politik se směje
Na ovečky bludné
Které chtějí válčit
Zbreně nemaj žádně

Rozpornost jim zbyle
Jako pastva denní
Zbloudilost co nezná
Žádně přemostění

Shyceni do peští
Neschopni se smluvit
Chřednou bezdomovci
Lečnī sebe zradit

Politik se směje
S potáčkou se dívá
Vitr stopy v níeku
Svym tlem přikrývá

Kam sahají slova
Lidem v emigraci
Slova o domově
Smysl se jim ztrácí

Zůstat, jít či vzdát se
Otázky se řadí
Kůň zraněných dějin
Po obzoru pění

Zpěvák, autor písní, upravovatel lidové poezie, autor tvorby pro děti. Po nedokončených studiích na střední umělecko-průmyslové škole v Praze se od roku 1966 věnoval zpívání a skládání písňových textů. Je zakladatelem skupiny Šafrán / Z. Homolová, P. Lutka, V. Třešňák, V. Veit, D. Vonková, V. Merta / . R. 1977 byl obviněn z nedovoleného podnikání a postupně mu byla znemožněna jakákoli veřejná činnost. V říjnu 1978 se vystěhoval do Holandska. Popularitu jeho koncertů / sám se doprovází na kytaru / potvrdila řada cen za interpretaci i tvorbu. Také v zahraničí pořádá koncerty.

První koncert uspořádal v roce 1967, tehdy rovněž začínal publikovat písňové texty a verše pro děti v časopisech Melodie, Zítřek, Mladý svět, Mateřídouška aj. Spolupracoval s rozhlasem. Kromě pěti malých desek natočil dvě LP-desky upravených lidových písní Stůj bížo zelená / 1975 / a Vendroveli hudci / 1976 /. Ve Švédsku / vydavatelství Šafrán / vyšly desky Pravděpodobně vzdálenosti / 1979 / a Minulost mév nám / 1979 /. V témže vydavatelství, na jehož zřízení měl Hutka podíl, vyšla deska Zakázaní zpěvci druhé kultury / M. Kubišová, J. Hutka, V. Třešňák, S. Karásek, V. Veit, Ch. Soukup, 1979 /. Hutka je též autorem veršovaných textů k lepoprelům Strýček měsíček, teta hvězdička / 1976 / a Rybník Trojník / 1977/.
B i b l i o g r a f i e: Šest ztracených... / titul podle první básně svazku veršů označených pouze jménem autora, 1969 /, ineditně vyšly prózy Dvorky / 1976 /, Flechovka / 1978 /, básnická sbírka Klíč pluku / 1978 /, fejetony Utkání se skalou č. 1 aneb Konec desáté sezóny v hotelu ČPZ / 1977 /, Fejetony, Rozhovor / 1978 /, a Texty z let 1967 - 1977 s fotodokumentací, 1978.

V Holandsku vydal několik kazet / např. Novinové sloupky, 1987 /. V současnosti se stěhuje z Rotterdamu do Kolína nad Rýnem, připravuje koncertní turné kolem světa a k vydání sbírku fejetonů s názvem Požár v bazaru.

VLASTIMIL TŘEŠŇÁK / 26.4. 1950 Praha /

Autor a interpret písní, prozaik a scénarista, fotograf. Vychován u otcových rodičů v Karlíně. Po absolvování základního vzdělání vystřídal řadu zaměstnání, vesměs pomocné práce / na hřbitově, u divadla, v pivovaru, u filmů aj/. Od roku 1968 svobodné povolání. V roce 1974 byla zrušena jeho registratura u Pražského kulturního střediska. Pracoval jako pomocný dělník a hlídač. Člen skupiny Šafrán. Debutoval v roce 1969 v časopise Petr a Lucie / povídky, texty /, publikoval ve studentských časopisech, neoficiálních sbornících aj. Gramofonovou desku s jeho písněmi postihl zákaz distribuce. Ve Švédsku vyšly desky Zeměmářič a Ko-i-nor. V roce 1982 emigroval do Švédska.

B i b l i o g r a f i e: ineditně prózy "...a ostružinou potib koně" / 1970 /, Planá neštovice / 1970 /, Hotel Netotat / 1972 /, Dostate si... / 1973 /, Ústav Vědomoucí / 1975 /, Prokerolas / 1977 /, Každý den, který otřásl mnou / 1978, Jak to vidím je / 1978 /, a Texty 60-77 / 1977 /.

V letošním roce se řada našich spoluobčanů pokusila založit Masarykovu společnost. Jedním z členů přípravného výboru v Brně je brněnský lingvista, bývalý děkan filosofické fakulty a prorektor UJEP, prof. PaDr. Milan Jelínek, CSc. V souvislosti s výročí založení republiky a útokem tisku proti Masarykově společnosti jsme mu položili několik otázek.

● Z jakého podnětu vznikl přípravný výbor Masarykovy společnosti a jakou činnost chtěla společnost vyvíjet ?

I když se poučovací režim snažil vyazat Tomáše Garrigua Masaryka nejen z našich dějin politických, ale i z dějin naší filozofie a sociologie, alespoň starší generace na tuto osobnost světového významu nezapomínaly. Zůstávaly u nich v živé paměti vzpomínky na demokratické principy, podle nichž byla organizována první republika, a vysoce se při tom hodnotila úloha T.G.Masaryka. Ani národnostní a sociální konflikty v první republice nemohly Masaryka od jeho demokratických zásad odvést. Tak si Československo nakonec jako jediný stát uhájilo pozici demokratické republiky mezi středoevropskými diktaturami a polodiktaturami. Přitom Masaryk, muž s obrovskou vědeckou a politickou autoritou, byl ctěn nejen jako vůdce osvobozovacího zápasu za první světové války (byl mu v r.1935 přiznán čestný titul Prezident Osvoboditel), ale i jako garant československé demokracie.

Výsledkem jednostrannosti komunistických ideologů bylo nejprve zkresení Masarykových politických postojů a činů; začalo to vlastně už u marxizujícího historika Zđ. Nejedlého, který věnoval Masarykovi pětisvazkový spis (v letech 1930-1937). V období 1945 až únor 1948, kdy si náš stát zachovával alespoň částečně demokratický charakter, probíhal spor o politický význam Masarykův, v němž proti sobě stáli na jedné straně národní socialisté a sociální demokraté, na druhé straně komunisté. Jedni považovali Masaryka takřka za symbol demokracie, druhí ho obviňovali z toho, že vtiskl republice "buržoazní charakter". Ale i Masarykovi odpůrci uznávali jeho zásluhu na poli vědeckém i politickém. Masarykovy spisy byly znovu vydávány, jeho díla byla přístupná ve veřejných knihovnách, o Masarykovi se hojně psalo a přednášelo, Masarykovy sochy zdobily naše obce, ba na četných místech k nim přibývaly další pomníky, rostl také počet místních názvů s Masarykovým jménem atd.

Po únorových událostech 1948 se situace rychle změnila. Ideologický monopol KSČ vnutil našim občanům jednostranný záporný obraz předválečné republiky, mluvilo se a psalo jen o jejích sociálních nedostacích a zamlčoval se její demokratický charakter. Z Masaryka se stal reakční politik, který "dal střítet do dělníků" (jakoby prezident měl k tomu pravomoc!). Po starém českém způsobu se začaly strhávat Masarykovy pomníky, odstraňovat názvy ulic, náměstí a čtvrtí s jeho jménem, jeho spisy byly vyráženy z veřejných knihoven, obhájci Masarykových vědeckých prací byli vystaveni represím atd. Smyslem celého tažení bylo vymazat předválečnou demokratickou republiku a její politické představitelce z povědomí národa. Léta 1965-1969, kdy došlo ke značnému ideologickému uvolnění, přinesla sice řadu prací, které alespoň zčásti opravovaly zkresený obraz první republiky, ale od r. 1970 oficiální ideologie zase navazovala na negativistické postoje padesátých let, v některých případech je dokonce dále vyhrcovala.

Ideologický "brain washing" sedmdesátých let se neprosadil, naopak se zdá, že vyburcoval společnost k obraně. Polopravdy a nepravdy narazily nejen na povědomí starších generací, ale podnítily i početné skupiny mládeže k hledání uspokojivých odpovědí na mnohé otázky současnosti i minulosti. Část oficiálních ideologů si uvědomila, že nelze pokračovat ve hrubém zkraslování české a slovenské historie a že vymazávání celých úseků československých dějin nevede k cíli. A tak se asi před dvěma lety začaly nově hodnotit události, které vedly ke vzniku první republiky, a "buržoazní" republika se začala přiznávat určité kvality (skoro senzaci vyvolaly práce Jana Galandauera). Po dlouhé době mohli naši občané číst o osvobozovacích činech Masarykových, Benešových, Štefánikových, Kramářových, Rašínových aj. a dovídali se o československé parlamentní demokracii mezi oběma válkami. Neobešlo se to sice bez polovičatosti a jednostrannosti, ale znamenalo to vítězství občanských iniciativ nad oficiální propagandou sedmdesátých let.

Považoval jsem za nutné říci několik slov o obecné situaci, do které se umísťuje pokus o založení Masarykovy společnosti. Jinak ovšem bezprostřední podnět k iniciativě dal projev filozofa Ladislava Hejždánka nad Masarykovým hrobem v září 1967, kdy uplynulo 50 let od Masarykovy smrti. Hejždánek tam vyvolal nádej, aby Masarykovu společnost, která byla založena po Masarykově smrti,

obnovila svou činnost. Několik brněnských znalců Masarykova díla se této myšlenky obopilo. Patřil k nim historik Jaroslav Mezník, evangelický farář Jan Šimsa, advokát Dušan Slávik, býv. brněnský starosta Josef Podsedník a jiní. I já jsem se začal ve věci angažovat, a to z několika důvodů: znám dost důkladně Masarykovo vědecké dílo a vysoce si jej cením; stotožňuji se s Masarykovými principy demokratického uspořádání společnosti; dotklo se mne jako občana hanobení Masarykovy politické činnosti a jeho vymazávání z našich politických i kulturních dějin; a konečně jsem byl jako prorektor brněnské univerzity v r. 1968 iniciátorem akce, aby se univerzita vrátila ke jménu Masarykova univerzita aj.

V lednu 1988 jsme vypracovali návrh stanov Masarykovy společnosti a navázali jsme styk s pražskou iniciativní skupinou, která si stanovila stejné cíle. Do této skupiny patřili znalci a otitelé Masarykova díla Jiří Dolžal, Josef Menzal, František Kopecký, Karel Kučera, prof. Milan Machovec, Dalibor Flichta, Vladimír Šalda, Vladimír Trz aj. Činnosti se účastnila i Masarykova vnučka Anna Masaryková a dcera básníka Jaroslava Seiferta Jana Seifertová. Zpočátku se na přípravě prací podílel i Emanuel Mandler a jeho přátelé, ale ti se později rozhodli pro založení samostatného Masarykova sdružení.

V únoru 1988 byl vytvořen celonárodní přípravný výbor MS, jehož členy se za Erno stali D. Slávik a M. Jelínek. Do čela výboru byl zvolen historik K. Kučera, funkcí místopředsedů byli pověřeni D. Slávik a J. Seifertová, tajemnické funkce převzal Vl. Trz. Byl vypracován organizační řád MS a stanoven obecný program činnosti. Podle něho má MS pečovat o hlubší poznání osobnosti a díla T. G. Masaryka pořádáním diskusí, seminářů a konferencí, podněcováním a koordinováním příslušné vědecké práce, podporou při vydávání publikací, dokumentační činnosti a pracemi bibliografickými. Společnost si klade za svůj úkol i činnost popularizační: má pořádát pro širší veřejnost přednášky a diskuse, dávat podnět ke vzpomínkovým akcím, pořádát zájezdy na místa, která jsou v nějakém vztahu k Masarykovi, usilovat o vydávání populárnější zaměřeného bulletinu a o edice přístupné pro širší veřejnost. Podle organizačního řádu by se měly vytvářet místní odbočky MS a k zajištění různých činností odborné sekce. Důkladně vypracovaný organizační řád, jehož formulování se účastnilo několik právníků, byl zaslán ministerstvu vnitra a životního prostředí ČSR.

● Jak probíhalo jednání o uznání Společnosti ?

Domnívali jsme se, že náš stát, který se rozhodl provést přestavbu ekonomiky a v jiné míře i politického systému, uvítá iniciativu občanů směřující k napravení omylů minulosti. Chtěli jsme podáním žádosti o povolení MS stát důsledně na legálních pozicích. Nežádali jsme od státu finanční prostředky ani jiné materiální zajištění, veškerou činnost jsme chtěli provádět vlastními silami. Neměli jsme v úmyslu vystupovat proti státu, nýbrž naopak nutný demokratizační proces naší společnosti podporovat. Ale dne 11. 7. 1988 nám ministerstvo vnitra sdělilo, že ustavení MS podle zákona č. 68/1951 Sb. nepovoluje (cituje se zde ještě vyhláška ministerstva vnitra č. 320/1951 ÚI). Člověku se vtírá myšlenka: Jak to, že stát pomechává v platnosti zákony a vyhlášky z počátku padesátých let, tj. právní normy, které otevřely cestu pro hrubé porušování zákonůti v tehdejších obdobích i později ?

Poslechneme si však, jak ministerstvo konkrétně zdůvodňuje zamítnutí občanské iniciativy: Z žádosti "nevyplyvají žádné skutečnosti nasvědčující splnění požadavku § 1 zák. č. 68/1951 Sb., podle něhož má "sdružování v dobrovolných organizacích" sloužit "k uplatnění demokratických práv, a tím k upevňování našeho zřízení a k podpoře údeli o výstavbu socialismu". Potřebuje to komentář? Další argument proti MS: Je zbytečné, protože "již existují instituce a vědecké ústavy", které se badáním o Masarykovi zabývají "komplexně a interdisciplinárně". Argument (který ministerstvu přikrál asi někdo z ČSAV) neobstojí ze tří důvodů: 1/ MS vymezila svou činnost jinak než "instituce a vědecké ústavy". 2/ Proč by nemohly vedle sebe existovat dvě instituce s podobným programem, nestojí-li to stát ani korunu? 3/ "Již existující instituce a vědecké ústavy" se v podstatě badáním o Masarykovi nezabývaly. Ministerstvo pak ještě poznamenává: "Utváření samostatných společností ke studiu života a díla jednotlivých osobností nepovažujeme za účelné." Proč by se měly takto omezovat občanské iniciativy? Ostatně existuje několik společností a spolků, které se věnují výzkumu a popularizaci jednotlivých osobností (např. Společnost Leoše Janáčka, Antonína Dvořáka, Bohuslava Martinů, bratří Čapků aj.). Koruna byla pak argumentací proti MS nasazena tyrseím, že její "stanovy neobsahují záruky dodržování právních předpisů" v oblasti zahraničních styků (vzhledem k nařízení vlády č. 31/1951 Sb. o styku státních úřadů a jejich orgánů s úřady a orgány cizích států). Jaképak záruky by měla MS asi dát, aby bylo ministerstvo v budoucnosti uspokojeno?

Proti rozhodnutí ministerstva podal přípravný výbor MS dne 24.7.1988 rozklad, v němž zaujal stanovisko k tvrzení o nepotřebnosti MS, domnělým nedostatkům v jejích stanovách, k otázce zahraničních styků a zejména k argumentu, že by realizace MS nebyla ve shodě se zájmy našeho státu. Členové přípravného výboru upozornili na "skutečnost z dějin vědeckého výzkumu", "že odborná práce nemožná nikdy trvale zůstat monopolní doménou úzkého kruhu institucionálního bádání, příliš závislého na variabilních proměných veřejné moci". Pokud jde o zákon č. 68/1951 Sb., je přípravný výbor přesvědčen o tom, že ani zákonodárce z r.1951 "neměl a nemohl mít v úmyslu znemožnit uplatnění demokratických práv, mezi něž nesporně, vedle práva na nejrůznější činnosti zájmové, patří i právo na činnost kulturní, a tedy i na studium a propagaci díla našich význačných osobností".

Ministr vnitra dne 12.října 1988 zamítnutí MS potvrdil a konstatoval, že "rozhodnutí ... bylo vydáno v souladu se zákonem a že "úvaha, k níž ministerstvo ... v souladu se zákonem dospělo, je podpořena i souhlasným vyjádřením všech dotázaných ústředních orgánů". K čemu takhle argumentace, když zde od samého počátku nebyla vůle MS povolit? Protože však odpověď ministerstva má závažné právníké závady, požádá přípravný výbor o nové přezkoumání celé záležitosti.

● V Brně byla provedena podpisová akce na podporu vrácení prvorepublikového názvu třída Masarykova třídě Vítězství. Jak byla tato akce oběma přijata a jaký měla výsledek? Jak proběhlo jednání členů přípravného výboru MS na MěNV?

Třída Vítězství má v Brně exponovanou polohu, a proto byl její název snad nejdříve změněn (14.-18.stol. Sedlářská a Židovská, 1836, resp.1867 Ferdinandova, 1918 Masarykova, 1939 Goringova, 1945 znovu Masarykova, 1955 třída Vítězství, 1968 opět Masarykova, 1970 zase třída Vítězství). Protože si Brno po jeho počestění od začátku první republiky svylo na název třída Masarykova, protože se tento název užívá přes oficiální vymazání Masarykova jména dodnes (i od mladých lidí slyšíme často název Masaryčka) a protože nevidíme důvody, proč bylo třeba jméno Masarykovo odstranit z názvu třídy, rozhodli jsme se podniknout podpisovou akci pro návrat k názvu třída Masarykova. Mohli jsme se ovšem obrátit jen na malou část brněnských občanů, na větší akci naše síly nestačily. U velké většiny dotázaných jsme se setkali s pochopením a řada občanů se sama ujala dalšího šíření akce. Jen výjimečně někteří dotázaní odmítli, a to obyčejně s výmluvou, že to nepovažuje za důležité a že by bylo třeba menit jiné věci v naší společnosti. Celkem petici podepsalo 953 občanů z Brna a 52 občanů mimobrněnských, všichni uvedli vedle svého jména i adresy. Dne 20.října jsme nesli - D. Slávik, herec Fr. Derfler a já - archy s podpisy na MěNV. Přijal nás vedoucí oddělení vnitřních věcí dr. Al. Rhyňt s přítomností archiváře dr. Fr. Zídkavského. Vysvětlili jsme esyl podpisové akce, zdůraznili význam Masarykovy osobnosti a žádali národní výbor, aby vyhověl vůli občanů. Dr. Rhyňt nás upozornil na složité procedury při pojmenování ulic a ubespečil nás, že se návrh podepsaných brněnských občanů vezme v úvahu při jednání brněnské místopisné komise. Z diskuse vyplynulo, že poslední slovo nemá MěNV, ale městský sekretariát KSČ. Doporučili jsme, aby MěNV jednal samostatněji a iniciativněji, ale bylo nám jasné, že MěNV zaujme vyčkávací stanovisko. Na závěr jsme byli ujištěni, že se podpisové archy nedostanou do rukou jiné instituce než místopisné komise.

● V Rovnosti z 27.10.1988 byl otištěn útok na Masarykovu společnost (značka ot). Jaké stanovisko zaujímají brněnští členové Masarykovy společnosti k tomuto článku?

Je to špatný článek, dívám se, že deník s takovými dobrými novinářskými tradicemi, jako je Rovnost, poskytl autorovi prostor pro publikování polopравd a nepravd. Píše-li novinář o něčem správu nebo kritizuje-li něco, měl by se seznámit nejprve s fakty. A to ponechává stranou špatnou stylistickou stránku článku. Záměrné tematické akroky jsou zde přímo školkým příkladem demagogického postupu. Domníval jsem se, že texty podobného druhu po zlych zkušenostech 50.let nejsou do našeho tisku přístup. Zpýtl jsem se. Ale buďte velkorysí a přiznejte autorovi alespoň nějaké zásluhy. Zaprvé sdělil širší veřejnosti, že existuje "skupinka osob z Prahy a Brna", která založila Masarykovu společnost, a že "program společnosti je populární". Dík za to. Zadrhé přečtení vzdal hold Masarykovi "za jeho zásluhy v protrakouském odboji a na vzniku samostatného Československa". Před několika lety by to autor článku neudělal. A zatřetí připomněl starostu města Brna z let 1946 - 1948 Josefa Podsedníka, i když k jeho jménu připojil samé záporné přívlastky. Podsedník byl z dějin našeho města vymazán. A tak bilance článku není pro napadené tak záporná, jak by se zdálo.

A závěrem obecná otázka: Je možné vybrédnout z krize naší společnosti, bude-li jakákoli iniciativa, pokud k ní nedají pokyn mocenské orgány, utloukána způsobem, jak se to děje z Masarykovou společností? připravili - Jiří Voráč & Martin Pavolka -

V zajetí ČerModBílu
No a...?

Červenářez
od modráčů
bíláhev nám
otvírá

Bledší nás
prázdná slova
Slepěníme
pouze doma

Slabohatí
odvážnouzi
nikdykoliv
nepoznají

v barvách pasti
strupitomy
mlhák oči
zastírá

či hodněkde
daleko
kde stesk vaří
na měkko

Neměnností
vyčkávášně
svou hlasYTOST
zlobně hájí

Z mlhy troubí
hlásnetvoří
slibolavý
pohodokvas

NO A...možná
umět větřit
vyplácí se
víc než plínky

Zvůledem nás
podchleZují
z bot i vůle
pokročit

Hurány už
ne tak silně
oPatrně
slyšíme zas

Možnávyky
na přiblížNos
vytváhřejí
podpodmínky

Svědomyš přec
do rtů hryže
Srdce čerpá
z pravdy křik

Všeptávají
slepčůmlíky
že jsou lepší
nežli pít

k širokému
rozvinutí
všeKlidové
NO-A-LÍCE

Hody hody
s doprovody
pod zdmi hlušců
ztlučen hrách

Do hlavyheň
nerozdmýchá
kdo už jednou
zKlamal klid

by se mohlo
uchovatí
klidu s ledem
ještě více

Hlasy srdcí
nechápvouk
neumlčí
v mlčírnách

rePOLUCE
hřeší za nás
celostádní
problemcy

UCHOVánek
vyposlouchá
jak se kašle
a jak pyšní

Chtějí domov
movitější
Chtějí LASKU
a ne HRU

slepotápe
skutečností
míjí se se
spojenci

Kdo se diví
víc než jiní
nazývá se
opozitník

Zaslepenis
znáslnuje
šíleníčí
DŮVERU

Láheverem
nešlo páčit
z masystému
poslušnost

kterého je
potřebařnout
očerničit
vymazatknout

Pozděšení
z následků
může zničit
celý dům

STÁTU QUO však
stačí zcela
strachorobná
jhostejnost

nikdy už se
k němu neznat
navždy mučit
ŠACH - PAT hrou

může zničit
vlastní vlast
i když je to
zatím past

Sám si sobě
je již každý
předevládce
normocným

ignorovnat
vybočeních
vyděračů
citových

/ 1988 /

ZVYKopená
jéma jiným
doupětem zas
honosným

NO-A-JÁLNOST
přišíje všem
lhostejnokroj
klidový

Zuzana Voráčková

DOBŘÁ VODA

Co by to bylo
kdyby to byl les

/ modrošedý dým už z dálky /
Nevidíme pro stromy
a jsme na to hrdí
Bojíme se bosou nohou
do naivních řečí
o svobodě pravdě a emigraci
Bojíme se být dospělí
Zvracíme strachy
a jíme na to prášky
Necházíme poslepu
mezi prsty popela
poslední řežavý uhlík
Foukáme si na dušičky
a třesou se nám ruce

Co by to bylo
kdybychom to byli my

/ nevědomost hříchu nečiní /
Bezinkové víno svařené
s alpou a skořicí
Dlužíme rodičům
naději a víru
a státu porodné
Čteme dobré básníky
Píšeme špatné básně
Prsty žlutými od cigaret
Nehty okousanými do krve
hraje na kytary
Kýváme se do rytmu
patosu a sentimentu
smích na krajíčku

Co by to bylo
kdyby to byla cesta

/ všechně na půl /
Ode zdi ke zdi
od spelníček k rakovině
od literatury k realitě
od privátu ke kuchynskému dřezu
od milenců k manželům
od potrestů k porodům
od výjimečnosti ke stádu
nenáviděnému
ale bezpečnému

Co by to bylo
kdyby to byl život

V I. části našeho seriálu jsme se seznámili s vývojem kvality životního prostředí /dále ŽP/ v Československu a s jeho negativními důsledky ve všech oblastech a rovinách společenského života. Dozvěděli jsme se také, že vedle přírodních faktorů ovlivňují kvalitu ŽP faktory antropogenní, neboli ty, které souvisejí s činností člověka. Rozdělili jsme si je na faktory vnější, jež jsou dány procesy lokalizačními mimo naše území, a faktory vnitřní, za které si "můžeme sami". Obě kategorie faktorů ovlivňují ŽP buď přímo, /např. emisemi odpadů/, nebo nepřímo, třeba působením na činnosti produkující tyto odpady. S tím souvisí i další dělení vnitřních, tedy našich domácích, faktorů na tzv. primární - bezprostředně působící na ŽP, sekundární faktory, které působí zprostředkovaně a s určitým zpožděním /soust. na např. výsledky činnosti našeho systému řízení společenského reprodukčního procesu a vlastně celé struktury čs. ekonomiky atd./ a nakonec na terciární faktory, jež mají vliv na všechny zbývající faktory a jakoby neviditelně vyrůstají z nehlubších souvislostí procesů ve společnosti v podobě hodnotových systémů jednotlivců, skupin i celé společnosti. Terciární faktory jsme poměrně podrobně probrali již v minulé části. Nyní bude nutno se zabývat ostatními faktory, abychom si rozšířili a zároveň zpřesnili představy o nebezpečnostech a problémech skrývajících se v dědictví, jež nelze odmítnout, jako nelze odmítnout vlastní budoucnost, neboť jaká bude, to začíná záležet již i na nás. Tedy k věci: pro nedostatek místa se jen stručně zmíníme o vnějších faktorech, neboť se hlavní náplní této části stanou vnitřní primární faktory, jimi způsobené problémy a možné cesty k nápravě.

Vnější antropogenní faktory - do této kategorie patří zejména dálkový přenos škodlivin na naše území /"import"/. Tento faktor ovlivňuje především kvalitu ovzduší. Celkové údaje o mezinárodním transportu škodlivin nejsou k dispozici, z materiálů týkajících se středoevropského regionu však vyplývá, že Československo má v těchto bilancích "aktivní saldo", je tedy významným "exportérem" škodlivin.

Kvalita vody a půdy u nás je vnějšími faktory ovlivňována především nepřímo, prostřednictvím imisí a atmosférických depozic. Výjimkou jsou škodliviny příměšené na naše území Dunajem a Pulkavou. Avšak díky své geografické poloze Československo negativně ovlivňuje kvalitu většiny vodních toků odtékajících z našeho území. Je téměř čistým "exportérem" škodlivin transportovaných vodou.

Lze tedy konstatovat, že dálkový přenos škodlivin sice zatěžuje ŽP v Československu velmi podstatně, přinejmenším stejný objem škodlivin však "exportujeme"; takže v celostátním měřítku je vliv tohoto faktoru zhruba neutrální. Lokálně ovšem způsobují přenosy z jiných států značné škody.

Vnější, mezinárodní faktory tedy nemají rozhodující podíl na dosavadním negativním vývoji ŽP na našem území. Vliv těchto faktorů se bude pravděpodobně měnit zejména v souvislosti s omezením emisí v NSR a výstavbou nových elektráren spalujících nekvalitní uhlí na území PLR a NDR v blízkosti našich hranic. Podstatný význam může mít také vhodné využívání exponenciálně rostoucího světového fondu poznatků a zkušeností z oblastí ekologie člověka /tento fond je však zatím využíván jen zcela nedostatečně/ a široké zapojení do právě probíhajícího procesu mezinárodní spolupráce v dané oblasti. Československo může budoucí vývoj vnějších faktorů ovlivňovat pouze nepřímo, především formou mezinárodních jednání směřujících ke snížení přenosu škodlivin na naše území. Naše pozice i úspěch jednání ovšem do značné míry závisí na tom, jak budeme schopni omezovat emise škodlivin do ovzduší i vodních toků a zlepšovat ekologické vlastnosti našich výrobků.

Vnitřní antropogenní faktory - primární faktory: vztah národohospodářských komplexů k životnímu prostředí - na destrukci ŽP se bezprostředně podílejí prakticky všechny národohospodářské komplexy, a to především těmito formami:

- a/ rozsahem a způsobem šerpání obnovitelných a neobnovitelných zdrojů /včetně energie/ a způsobem hospodaření v krajině,
- b/ množstvím a složením zpracovávaných surovin a energie i produkovaných a vy-

vozených odpadů /včetně tepla/, případně také způsobem jejich využívání nebo

- ukládní,
- e/ výrobními i spotřebními technologiemi, stavem výrobní základny a technologickou kázní,
- d/ kvalitou pracovního prostředí ve výrobních i nevýrobních prostorách,
- e/ ekologickými parametry výrobků při užívání nebo spotřebě /vzduch, hluk, vibrace ap./ a mírou jejich recyklizace po dožití,
- f/ mírou využití druhotných surovin, včetně obalů.

Následuje stručná charakteristika ekologických problémů jednotlivých národohospodářských komplexů a možné cesty jejich řešení:

Palivoenergetický komplex - ekologické problémy:

- zábor půdy při těžbě uhlí a ukládání škvrky a odvalů, nedostatečná rekultivace,
- znehodnocování surovin obsažených v nadloží i podloží hnědého uhlí,
- vysoká energetická náročnost těžby a energetického využívání uhlí,
- nepříznivé pracovní prostředí, zejména v hlubinných dolech,
- plynné, kondenzovatelné i tuhé emise klasických elektráren, tepláren i malých ohnišť /zejména SO₂, NO_x, CO₂, popílek/,
- ukládání škváry a popílku z klasických elektráren, zábor půdy a sekundární pražnost, kontaminace povrchových i spodních vod,
- vysoká spotřeba chladicí vody, nedostatečné využívání odpadního tepla klasických a zejména jaderných elektráren,
- riziko uniku radioaktivních látek při provozu jaderných elektráren /JE/ nebo během přepravy a skladování vyhořelého paliva /např. při havárii/, nemožnost uzavřít palivový cyklus JE na našem území,
- nedořešené problémy s demontáží nebo alespoň bezpečnou konzervací JE po jejich dožití,
- zatopení chráněných přírodních území údolními vodními nádržemi, zábor půdy a narušení hydrologického režimu krajiny vodními elektrárnami budovanými v nížinách /např. Gabčíkovo-Nagymaros/.

cesty řešení:

- zvýšení dovozu zemního plynu a jeho přednostní užívání pro technologické procesy a pro plynofikaci velkých měst a míst s vysokou koncentrací obyvatelstva v inverzních polohách,
- robotizace a automatizace zdraví škodlivých prací v uhelných dolech,
- využívání popílku a škváry ve stavebnictví /zejména pro výrobu stavebních hmot a záস্য/ nebo alespoň utěsnění deponií,
- systematické využívání nebo selektivní ukládání surovin obsažených v nadloží hnědého uhlí, důsledná rekultivace krajiny,
- komplexní využívání uhlí jako chemické a energetické suroviny, zejména cestou jeho zplynování /např. prostřednictvím integrovaného paroplynového cyklu/,
- optimalizace podílu elektrické energie na celkové energetických vstupech zaměřená na minimalizaci ztrát způsobených transformacemi různých forem energie,
- systematické využívání odpadního tepla klasických i jaderných elektráren, komplexní využití nízkopotenciálního tepla a rozvoj dálkového přenosu tepla,
- detoxikace spalin v elektrárnách a teplárnách zaměřená přednostně na zachycování oxidů dusíku a síry a na výrobu stavebních materiálů, hnojiv, kyseliny sírové a jiných chemikálií,
- podstatné zkvalitnění systému řízení provozu jaderných i klasických elektráren zaměřené na zvýšení jejich účinnosti a bezpečnosti,
- příprava a zavádění nových horizontálně integrovaných technologických procesů /např. integrování energetických a chemických procesů systémem ADAK-EVA/,
- spolupráce při hledání nových jaderných technologií, zejména množivých a vysokoteplotních reaktorů a jaderné fúze,
- výzkum a aplikace supravodivosti za relativně vysokých teplot umožňující mj. podstatné zvýšení účinnosti přenosu, transformací a využívání energie,
- rozvoj energetiky na bázi vodíku, získávaného elektrolýzou vody energií vyráběnou JE v době týdenních a denních minim odběru /jako ekologicky vhodnější alternativa přečerpávacích vodních elektráren/, později enzymatickou fotolýzou vody,
- účelné využívání netradičních /především místních/ energetických zdrojů spojené s důležitou dekoncentrací energetického systému.

Zemědělsko-potravinářský komplex - ekologické problémy:

- nedostatečné sladění produkčních cílů s přírodními podmínkami zemědělských oblastí, zejména příliš vysoký podíl orné půdy /téměř 55 % zemědělského půdního fondu/ a obilovin na úkor trvalých travních porostů,
- narušování ekologické stability krajiny odstraňováním rozptýlené zeleně, nevhodnými hospodářsko-technickými úpravami pozemků /neodborným scelováním, jednostrannými melioračními zásahy vedoucími k odvodňování krajiny ap./, výstavbou zemědělských objektů a dopravních cest, přílišnou specializací zemědělské výroby a její koncentrací do obtížně zvládnutelných celků s vysokými dopravními náklady,
- vysoké úbytky zemědělské /zejména orné/ půdy, které - přes určité zpomalení v posledních letech - překračují podstatně evropský průměr, náhradní rekultivace vedoucí často k likvidaci posledních zbytků přirozených ekosystémů v krajině,
- používání nevhodných technologií a zemědělské techniky v rostlinné výrobě /s vysokým tlakem na půdu, což vede ke ztuhování půdy a narušování jejího poruchu a tím i k erozi/,
- příliš rozsáhlé a neracionální užívání chemikálií, především umělých hnojiv s balastními nebo toxickými látkami, biocidů a veterinárních přípravků, které decimují půdní a jiné organismy, a tím snižuje přirozenou produkční schopnost půd a znáší škodliviny do podzemních i povrchových vod a potravních řetězců, důsledkem je také zhoršování kvality zemědělských a potravinářských produktů,
- příliš velké koncentrace a specializace živočišné výroby a užívání nevhodných technologií, jejichž důsledkem jsou značné nároky na transport, centrální skladištní a zpracování krmiv a produkce obtížně zvládnutelného množství kejdy s negativními vlivy na ekosystémy a především narušení - nebo dokonce přerušování - přirozeného koloběhu fosforu a jiných živin v přírodě, místo cyklického pohybu živin a organické hmoty tak dochází k lineárnímu pohybu vysoce náročného na dodatečné energetické a materiálové vstupy a směřujícímu ke znečišťování prostředí /např. eutrofizaci vod při nadbytku fosforu/,
- příliš velké ztráty zemědělských produktů v průběhu sklizně, přepravy, skladování a zpracování, které si vynucují neuměrné zvyšování primární zemědělské produkce /průměrná roční produkce obilovin ve výši téměř 900 kg na 1 obyvatele nám nestačí k dosažení soběstačnosti, kdežto v zemích EES mají velké přebytky potravin i při poloviční /!/ produkci obilovin/,
- velký objem a vysoké bakteriální či chemické znečištění plyných, kapalných a tuhých odpadů potravinářského průmyslu, způsobené užíváním nevhodných technologií, zastaralých výrobních zařízení a nedodržováním technologické kázně.

cesty řešení:

- vytvoření /resp. rekonstrukce/ kostry ekologické stability krajiny, spojené se svyšením rozlohy trvalých travních porostů a přísnou racionalizací melioračních zásahů,
- používání ekologicky šetrnější mechanizační a dopravní techniky v zemědělství /s menším tlakem na půdu, s nižšími energetickými nároky ap./,
- šlechtění kulturních rostlin odolnějších vůči inisim /včetně genetického inženýrství/,
- zavazování racionálnějších kultivačních, sklizňových i zpracovatelských technologií /včetně biotechnologií/, umožňujících integrovanou výživu a ochranu rostlin minimalizující užívání chemikálií, obnovení cyklických kompenzačních vazeb rostlinné a živočišné výroby blízkých se uzavřeným koloběhem živin, organických látek a vody, a to především v rámci jednotlivých zemědělských podniků, racionálnější využití přirozených hnojiv /včetně jejich zpracování při výrobě bioplynu pro energetické a jiné účely/, rozvoj metod fixace atmosférického dusíku kulturními rostlinami /infikováními kořenových systémů nitrifikačními bakteriemi nebo změnou genum rostlin/, užívání biologických metod boje proti škůdcům, aplikace kapalných usých hnojiv s nízkým obsahem nežádoucích látek /např. kadmia/, přípravků na ochranu osiva neobsahujících rtuť, biocidů s minimálními nežádoucími účinky,
- optimalizace koncentrace a specializace zemědělské a potravinářské výroby /např. stájových kapacit, velikosti pozemků, výměny výrobních jednotek, kapacity mlékáren, pekáren ap./, která ve většině případů povede k vytvoření menších, relativně samostatných celků,
- důsledné čištění odpadních vod zemědělské a potravinářské výroby, a to především v decentralizovaných čistiárnách,
- podstatné snížení ztrát v zemědělské a potravinářské výrobě a zvýšení kvality

- jejich produktů, mj. lepší organizační práce, užíváním maloodpadových a čistých technologií /snižení mikrobiálního znečištění/, umožňujících vyloučení pasterizace, a důslednější nezávislou kontrolou,
 - snížení podílu navratných obalů zemědělských potřeb a potravinářských výrobků.
- Strojírensko-metalurgický komplex - ekologické problémy:**
- vysoká energetická a surovinová náročnost výroby a nízký stupeň zhodnocení vstupních surovin,
 - plynné, kapalně a tuhé odpady, včetně odpadů vysoce toxických /např. z kalíren, galvanizoven apod./,
 - zdroj hluku, vibrací a odpadního tepla,
 - nevhodné pracovní prostředí v některých hutních provozech, slévárnách, kovárnách, lisovnách, kalírnách ap.,
 - produkce výrobků narušujících při provozu nebo skladování po dožití ŽP.

cesty řešení:

- systematické využívání odpadního tepla, dokonalejší recyklizace surovin /např. olévarenských písků/, odpadu /loužence, kalu, strusky ap./ a vody,
- zavádění mimopecní rafinace oceli a plynulého odlévání snižujícího produkci SO_2 o 40 % a prachu o 50 % při podstatném snížení energetických vstupů,
- zavádění suchého chlazení koksu, které umožňuje snížit emise SO_2 o 75 %, prachu o 30 % a využít odpadní teplo pro energetické účely,
- lepší využití železného šrotu i odpadu barevných kovů,
- mechanizace, robotizace a automatizace zdraví škodlivých prací,
- ekologizace parametrů strojírenských výrobků /zvýšení jejich spolehlivosti a životnosti, snížení exhalací, hluku, vibrací, elektromagnetického a ionizačního záření ap./ a respektování životních cyklů výrobků, včetně jejich recyklizace po skončení životnosti ap.,
- důsledné čištění odpadních vod a plynů /zejména fenolových a čpavkových vod/,
- výroba zařízení pro maloodpadové a recykliční technologie a výroba účinných odlučovačů, čistíren odpadních vod a dalších zařízení pro potřeby čs. ekonomiky i pro export,
- výroba měřicích zařízení umožňujících monitorování vývoje kvality ŽP /včetně automatizovaných měřicích systémů/.

Komplex chemického a spotřebního průmyslu - ekologické problémy:

- plynné, kapalně a tuhé odpady, vč. odpadů vysoce toxických, teratogenních, mutagenních a karcinogenních,
- nevhodné prostředí v některých chemických provozech,
- produkce výrobků narušujících ŽP při provozu, spotřebě nebo skladování po skončení životnosti.

cesty řešení:

- systematické využívání odpadního tepla,
- rozvoj a využívání membránových technologií a biotechnologií a jiných metod, jež umožní zavádění maloodpadových procesů s nízkými energetickými nároky a nižšími negativními vlivy na ŽP,
- ekologizace parametrů chemických výrobků /snížení toxicity, teratogenity, karcinogenity apod./ a respektování jejich životních cyklů, tj. recyklizace nebo biodegradace po dožití, např. výroba vodou ředitelných nátěrových hmot, bezbestových třecích materiálů, nízkoolovnatého benzínu, plastů degradovatelných slunečním zářením nebo půdními mikroorganismy, detergentů s minimálním obsahem fosfátů,
- důsledné využívání tuhých odpadů a produktů čištění odpadních vod a plynů ve formě druhotných surovin, nebo jejich spalování /pokud možno s využitím vznikajícího tepla/, případně skládkováním, které umožní následné využití,
- produkce katalyzátorů, činidel a jiných výrobků potřebných pro maloodpadové a čistírenské technologie.

Komplex výroby stavebních hmot a stavebnictví - ekologické problémy:

- zábor nebo degradace půdy při těžbě surovin i při výstavbě,
- prašnost, hluk a vibrace při těžbě, výstavbě a udrbě staveb a jejich destrukci po dožití, nízká míra recyklizace surovin,
- špatné ekologické parametry staveb, špatné izolační vlastnosti, nízká kvalita obytného, sídelního a pracovního prostředí, nevhodné začlenění do krajiny, nedomyšlené možnosti údrby a recyklizace staveb po skončení doby jejich životnosti ap.,
- příliš velký objem fadní panelové výstavby a železobetonových staveb vůbec,
- ročně se tak v betonu prakticky nenávratně "utopí" asi 700 tis. tun oceli,

tj. 6 % její domácí spotřeby.

cesty řešení:

- racionalizace rozmístování staveb v území spojená s optimálním využitím místních zdrojů nerostných surovin a dřeva, nenásilným zasazením do přirozených ekosystémů /vč. zabezpečení neškodného využívání nebo odvádění odpadů/ a péčí o selen,
- projektové řešení staveb umožňující racionálnější využití půdy /zejména více-podlažních objektů v průmyslu, zemědělství a nevýrobních odvětvích/,
- ekologicky šetrnější technologie těžby a přepravy surovin, výroby stavebních hmot /vč. využití odpadního tepla/ a vlastní výstavby,
- zlepšení ekologických parametrů staveb /vč. zlepšení kvality obytného a pracovního prostředí, snížení energetických ztrát při užívání ap./ v průběhu projektování i výstavby /dodržování technologické kázně/, podstatně rozsáhlejší užívání silikátů a dřeva,
- využití nových materiálů, zejména kompozitních,
- snížení vysoké rozestavěnosti a podstatně zkrácení doby výstavby, snížení prašnosti při výstavbě,
- širší využití druhotných surovin, včetně recyklizace stavebních odpadů a zbytků staveb po jejich dožití.

Lesnický a dřezozpracující komplex - ekologické problémy:

- ekologicky nešetrné technologie těžby a přibližování dřeva /včetně užívání nevhodných strojů a zařízení/ vedoucí ke vzniku rozsáhlých holín a tím i k narušení ekologické stability území /destrukci půdního krytu, vodní erozi a znečišťování povrchových vod splachy ap./,
- nedostatečná péče o lesy a jejich obnovu, ekologicky nevhodná skladba lesních porostů /monokultury, nevhodné sazenice, nedostatečně odolné vůči imisím a nepříznivým místním podmínkám/,
- přemnožení srnčí a jelení zvěře /na 2-3 násobek nejvyšších přípustných stavů/ motivované mysliveckými zájmy, a to na úkor kvality lesa i zdravotního stavu zvěře,
- neracionální využívání biocidů a průmyslových hnojiv v lesnictví,
- plynné, kapalné i tuhé odpady při zpracování dřeva /merkaptany a výluhy při výrobě celulózy a papíru, odpad pilářské výroby ap./,
- nedostatečné využívání dřevní suroviny.

cesty řešení:

- vyšší podíl recirkulace vody v dřezozpracujícím průmyslu, využívání odpadního tepla,
- dokonalejší využívání dřevní suroviny, sberového papíru a dřeva jako druhotné suroviny /např. hydrolýzou nebo kompostováním/,
- užívání strojů a technologií méně narušujících prostředí /včetně účelného užívání lanovek, koní apod./, racionalizace melioračních zásahů,
- zajištění existence lesa na vhodných stanovištích při optimalizaci druhotné skladby lesa /omezení monokultur/ a použití vhodného sadbového materiálu,
- redukce stavu srnčí a jelení zvěře v lesích,
- integrovaná ochrana rostlin minimalizující užívání chemikálií,
- šlechtění dřevin odolnějších vůči poškozování imisemi, využívání tkáňových kultur prostřednictvím genetického inženýrství apod.

Býdlení, nevýrobní služby /vč. zdravotnictví/, kulturní, společenské,

rekreační aktivity, cestovní ruch - ekologické problémy:

- extenzivní územní rozvoj měst a výstavba monofunkčních, špatně vybavených obytných souborů s enormními dopravními i energetickými nároky,
- nespokojivá kvalita ovzduší v obytných, společenských a kulturních místnostech spojená především s kouřením a nedostatečným větráním, narušením elektromagnetického pole v železobetonových stavbách,
- přílišná koncentrace obyvatelstva ve městech a střediskových obcích spojená s vykládáním rozsáhlých oblastí,
- víkendový "útek" z měst vedený snahou o rekreaci ve vhodnějším prostředí /velkoměsta tak opaměti 30 - 40 % obyvatel, střední města více než 10 %/, nesociální rozmístování a využívání objektů cestovního ruchu včetně infrastruktury,
- příliš velká a stále rostoucí spotřeba vody daná mj. vysokými ztrátami v rozvodech /25 - 30 %/,
- produkce odpadních vod znečištěných biologicky i chemicky,
- plynné, kapalné a tuhé odpady bez dostatečného čištění nebo nezávadného ukládní,
- nedostatečná údržba staveb, obecný nepořádek na ulicích a veřejných prostorech,

- vlastní požkování ekosystémů rekreačními a sportovními aktivitami.

cesty řešení:

- kvalitnější projektové řešení kulturní a bytové výstavby respektující především potřeby lidí, nikoli nízké technologické možnosti stavebních podniků,
- vytváření relativně uzavřených, komplexně vybavených sídel s dostatkem pracovních příležitostí, určitá dekoncentrace osídlení,
- kvalitnější úpravy a rozvodů pitné vody,
- účinné čištění odpadních vod s využitím čistíren kalů v zemědělství /pokud neobsahují těžké kovy/,
- selektivní sběr a kompletní zpracování nebo spalování tuhých komunálních odpadů,
- zlepšení údržby a oprav sídel, zdokonalení čistíren komunikací a veřejných prostranství ve městech a vesnicích /s využitím vhodné techniky/,
- vytvoření dostatečně materiálně-technické základny pro rekreační a sportovní aktivity i cestovní ruch, prevence, výchova a vzdělání k péči o prostředí.

Komplex hmotně-energetických a informačních toků /vč. dopravy a spojů/

- ekologické problémy:

- extenzivní doprava a přeprava, vysoká dopravní náročnost ekonomiky, sazbor púdy komunikacemi a jejich dělicí účinek v krajině,
- exhalace dopravních prostředků, především značišťování prostředí C_xH_y , CO, NO_x , sloučeninami olova a sazeji obsaženými ve výfukových plynech spalovacích motorů, hluk, vibrace a unik olejí dopravních prostředků.

cesty řešení:

- optimalizace hmotně-energetických toků /mj. na základě vytváření decentralizovaných, relativně uzavřených uzemních jednotek produkce a spotřeby/ a jejich částečná substituce přenosem informací,
- urychlené zavedení nízkolovnatého benzínu: provoz automobilů vybavených katalyzátory spalín a filtry, respektive motory s nižším obsahem škodlivin ve výfukových plynech /spalování čisté směsi apod./,
- důsledný sběr a recyklizace upotřebených olejí,
- minimalizace rozsahu dojížděky do zaměstnání,
- přednostní rozvoj veřejné dopravy, zvláště hromadné městské dopravy a železnic.

Komplex ochrany přírody a ekosystémů krajiny

- ekologické problémy:

- všestranné narušování přírody, včetně vodního režimu krajiny

pracovní hypotézy cest řešení:

- ochrana genofondu volně žijících rostlin a živočichů,
- ochrana systému ekologické stability krajiny,
- ochrana půdního fondu,
- ochrana podzemních i povrchových vod /hydrologického systému krajiny/,
- ochrana nerostných zdrojů surovin,
- ochrana vybraných přírodních celků.

Na závěr tohoto neradostného přehledy plodů dlouholetého působení všech těch zcela konkrétních a přesto vždy jakási anonymních na slovo vzatých odborníků ve funkcích ministrů, generálních, podnikových nebo úplně obyčejných ředitelů a jejich náměstků a tajemníků a tak dál..., je třeba upozornit na to, že pořadí, ve kterém jsou národohospodářské komplexy uvedeny, zhruba odpovídá jejich relativnímu podílu na destrukci životního prostředí a neracionálním využívání či zneužívání přírodních zdrojů naší vlasti. Je tedy zřejmé, že největší měrou se na vzniku ekologických problémů podílejí procesy získávání primárních palivo-energetických zdrojů, jejich přepravy, transformace a spotřeby a procesy výroby zemědělských a potravinářských produktů, tedy především ta odvětví, na něž se kdysi uměle a bez hlubšího rozmyslu naroubovaly formy a metody práce /či se zavedla celá/ podle modelů přenesených odjinud, jež však u nás, jak je dnes patrné, fungují jen s velkými obtížemi. Proto je nezbytné nutné kanežně se vydat po navrhaných cestách postupné ekologizace jednotlivých skupin činností sdružených do národohospodářských komplexů, které lze doplňovat a realizovat jak prostřednictvím neinvestičních opatření, tak i v procesu údržby, rekonstrukce a modernizace základních prostředků a především nové výstavby, ve které snad bude již zcela převažovat zdravý rozum nad slepým nadšením či hluchou rezignací.

připravil - Roman Ráček -

Člověk má profese nepřilíš často užívá uspořádaného způsobu myšlení. Tvrdí sice, že je systematický, ale i tento systém je vypůjčen z jeho okolí, společenského programu či filozofických hledání v mládí. Nic nepřesvědčuje autora tak silně o arbitrálnosti prostředků, kterých užívá, aby dosáhl cíle, jako vlastní tvůrčí proces. Verš vlastně, podle slov Anny Achmatovové, vyrůstá ze smetlí, o mnoho důstojnější nejsou ani kořeny prozy.

Jestli umění vůbec něčemu učí, pak je to přesvědčení o vyjimečnosti lidského statusu. Je tak nejstarší a nejdoslovnější formou individuální činnosti, a jako takové vychovává v člověku, ať vědomě či ne, pocit jedinečnosti, individuality a odlišnosti. Přetváří ho tedy z příslušníka stáda v citlivé "já". O mnoho věci se jde podělit: postel, kus chleba, milenku, není však možné rozdělit se o verš, kupř. R. M. Rilkeho. Umělecké dílo, obzvláště literární, obrací se k člověku těte-a-těte, vstupuje s ním do bezprostředního kontaktu. Hlavně z tohoto důvodu není umění všeobecné, literatura speciálně a obzvláště pak poezie, milované mluvčími obecného blaha, vládci mas, heroldy historické nutnosti. Neboť tam, kam vkročilo umění, kde se čtou verše, nacházejí místo očekávané shody a jednocyslnosti mnohotvárnost a polyfonii.

Co tedy činí umění obecně a literaturu pak zvláště hodnými úvahy, co je odlišuje od života - je odpor vůči opakování. Tutáž anekdotu můžeš opakovat třikrát za den, třikrát vyvoláš smích a zůstaneš v centru pozornosti. V umění se tento postup nazývá klišé. Umění není zbraň bez zpětného nárazu a jeho rozvoj neurčuje umělcova individualita, ale dynamika a logika vlastního materiálu. Umění má svou genealogii, dynamiku, logiku i budoucnost a není tak totožné s historií, pouze v nejlepším případě mají paralelní průběh. To je důvod, proč je nacházíme na čele pokroku. Předbíhá tak historii, jejímž základním nástrojem je kopírovací papír.

Přežívá názor, že literární tvorba, zvláště pak básnická, má využívat jazyka ulice, jazyka davu. Před demokratickou masku lze v tomto tvrzení odhalit naprostou absurditu. Jde o pokus podřítit umění a literaturu, v tomto případě historii. Teprve až uznáme, že přišel čas, aby se druh homo sapiens zastavil ve vývoji, promluví literatura jazykem lidu. V opačném případě bude zatím lid promlouvat jazykem literatury.

Obecně řečeno, každá nová estetická skutečnost zkonkrétnuje etickou skutečnost člověka. Neboť estetika je matkou etiky. V etice není dovoleno všechno, protože ne všechno je dovoleno v estetice, z toho důvodu, že je ohraničen počet barev spektra. Dítě, které pláče a odstrkuje od sebe neznámé, činí tak instinktivně, užíváje hledisko estetické, ne morální.

Člověk obdařený vkusem, a literárním zvláště, je méně poddajný vůči refrénům a rytům vlastním politické demagogii. Nezáleží ani tak na tom, že ctnost není zárukou vzniku arcidíla, ale že zlo, hlavně to politické, je vždy mírným stylistou. Čím honosnější je estetická zkušenost osobnosti, čím lepší má vkus a vyhrccenější etický názor, tím je svobodnější, ač ne vždy šťastnější. V tomto neplatonicém smyslu jsme povinni chápat Dostojevského poznámku o tom, že krása spásí svět. Nebo názor Matthew Arnolda o spasitelské úloze poezie. Pro svět je už pravděpodobně pozdě, ale jedinec má šanci. Estetický instinkt propuká u člověka náhle. Člověk si neuvědomuje plně, kým je a o co mu jde, ví však, co nemiluje a co mu nepřiluší. Opakují, že je v podstatě člověka být nejprve individuem estetickým a pak etickým. Umění tedy neurčuje výsledek vývoje linie druhu, ale je tomu právě naopak.

Stav společnosti, kde umění je výsadou menšiny, zdá se mi chorobný a nebezpečný. Netrvám na tom, aby knihovna nahradila vládu, třebaže má podobná myšlenka často napadá, ale ani v nejnějším nepochybují, že kdybychom své vůdce vybírali ne podle politických programů, ale na základě čtenářské zkušenosti, bylo by zla mnohem méně. Každého potencionálního vládce našich osudů by bylo dobré, dříve než na záměry v sahraniční politice, ptát se po názoru na Stendhala, Dickense, Dostojevského. Literatura, která se zabývá pouze lidskou rozmanitostí a křehkostí, je zaručeným prostředkem proti pokusu řešit problémy lidské existence hromadným způsobem. Jako forma morální záruky bezpečnosti je mnohem více hodna úvahy než soubory pověr či filozofické doktríny.

Člověk píše verše z nejrůznějších pohnutek: aby dobyl srdce své milé, vyjádřil vztah k okolní skutečnosti, ať už je to krajina nebo stát, zachytil stav své duše v daném okamžiku, zanechal něco, jak si v tu chvíli představuje, po sobě. K básnění se uchyluje pravděpodobně s podvědomých mimetických příčin: černá linie slov na bílé papíře mu připomíná snad jeho vlastní situaci ve světě. Trvalým důsledkem této činnosti je prudký pocit závislosti právě na ní. Tato závislost je absolutní, zároveň však osvobozující. Neboť jazyk je trvale nabit kolosální odstředivou energií, kterou mu dodává vlastní časový potenciál - před ním ležící celá budoucnost. Tento potenciál nezávisí ani tak na národu jako uživatelé jazyka, ale na kvalitě verše, poezie. Básně, které nyní vznikají v angličtině či ruštině, zajišťují těmto jazykům existenci po celé další milénium. Básník, opakuji, je nástrojem existence jazyka, či, jak řekl můj milovaný Auden, tím, v kom jazyk žije. Já, který verše píšu, jednou odejdu, stejně jako vy, kteří je čtete. Ale jazyk, ve kterém jsou napsány a ve kterém je čtete, přetrvá.

Člověk nepíše verše proto, aby se stal teď a tady slavným, ač často hýčká naději, že jej básně přežije. Píše proto, že ho jazyk svádí a prostě mu diktuje další verš. Na začátku básně nevíme, jak bude vypadat její závěr. Někdy jsme zaskočení tím, co jsme napsali, často je to lepší, než jsme se odvažovali soudit. Mnohdy se dostaneme dále, než jsme předpokládali, to je chvíle, kdy budoucnost jazyka vplývá do jeho současnosti.

Jsou, jak víme, tři způsoby poznání: analytický, intuitivní a ten, který byl vlastní biblickým prorokům - zjevení. Odlišnost poezie od jiných literárních druhů spočívá v současné využívání všech tří. Neboť všechny tři jsou dány v jazyku. Stává se, že díky jedinému slovu, jedinému rýmu, dostane se básník až tam, kde nikdo před ním nebyl, možná dál, než sám toužil. Poezie je neobvyklým akcelerátorem vědomí, porozumění světu. Kdo jednou toto zrychlení zakusil, nemůže rezignovat na možné opakování. Stává se stejně závislým jako narkomani a alkoholici. Ten, kdo je takto závislý na jazyku, to je básník.

Zkrácená verze řeči k udělení Nobelovy ceny za literaturu na rok 1987.

Literatura č. 7/1988

- yka -

Pozn. red.: Josif BRODSKI - Narodil se v Leningradu 1940, v polovině 60. let byl odsouzen k pěti letům nucených prací, v roce 1972 emigroval ze SSSR do USA, v současné době přednáší na univerzitě Holyoke College.

ROZPORUPLNÉ SVĚDECTVÍ

Na objektivní výklad události konce šedesátých let v naší společnosti si budeme muset ještě počkat. Použijeme-li trochu zavádějící analogie, sovětská historiografie zhodnotila třicátá léta s odstupem delším než půl století. Než se tak stane u nás, bude potřeba mít neustále na mysli, že jde o nevyřešené trauma, které se do společenského vědomí promítá mnohem zásadněji, než je oficiálními médii a institucemi reflektováno. Každý příspěvek, a nejen ten, který sleduje oficiální verzi opřenou o známé dokumenty z počátku sedesátých let, je však potřeba podrobit kritické analýze. Další vršení nepravdivých informací, zkreslení, záměrných falzifikací hluboce otráská již tak nahledanou důvěrou těch, kteří události přímo nezažili, a v nejrůznějších interpretacích necházejí mnoho neozvalostí, příliš evidentních na to, aby je i neodborník přehlédl. Je-li takovému příspěvku udělena publicita v oficiálním nakladatelství, rostou pochybnosti geometrickou řadou.

Všimáme si v této souvislosti publikace Tomáše Řezáče "Co říkali a co chtěli" s podtitulem Svědectví nejen o roce 1968 (odpovědný redaktor Jaroslav Kojzar, Knihovna Rudého práva, č.3 z roku 1988). Soustředíme se pouze na jednu část, tu, kde koncentrace nepravdivých informací dosáhla nejvyššího stupně. Autor se na sedmí stranách, v kapitole Komplex nedělá Bonaparta, vyrovnává s osobností Václava Černého. S osobností rozporuplnou, polemickou, leč přeci jen osobností. Pomineme Řezáčův esatrický tón se spoutou urážek a zesměšnění a sledujme pokud možno fakta. Nemálo je zde chyb v datech, často zásadních. Dvakrát se opakuje rok vydání prvního ročníku Kritického měsíčníku (dále jen Kř) 1936 (s.13,15), správně je 1938. F. X. Šalda zemřel samozřejmě v roce 1937, nikoliv 1938 (s.13). Vysokoškolská studia ukončil V. Černý v r. 1929, ne 1924, kdy mu bylo teprve 19 let. Do Ženavy odjel v r.1930, nikoliv 1931 (viz Slovník českých spisovatelů, Praha 1964).

"Zejména měl spadeno (ros. V. Černý, pozn.aut.) po válce na komunistické mladé kritiky, kteří se sotva vrátili, jako třeba Jiří Hájek, z koncentráků." (s.14).

Jiří Hájek byl propuštěn v r. 1942 (viz Čestí spisovatelé 20. století, Praha 1985).

Řezáčova neserióznost v interpretaci historických skutečností jde však ještě dále. První dva verše druhé strofy básně Ivana Hlatného Pozdrav na Slovence (viz níže) vykládá takto: "Sotva udiví, že jejich autorem byl mládeneček z bohaté brněnské rodiny, který se o deset let později stane emigrantem (...). Připomínat souvislost s českým národem jako závislost, odvallost, odvozenost v době, kdy se sklízely hořké plody luďského iredentismu a bezohledné politiky české buržoazie na Slovensku, bylo nejen politicky nešťastné. Ukazovalo to, kam Černý a jeho okruh míří. Ke spáčenictví v té nejnegramotnější podobě." (s.14) Ocituje si pro srovnání celé Hlatného osmiverší a bez dalšího komentáře vyplývá, kam mířil Řezáč (v šestém verši chybě cituje "smočená" místo "vnořená"):

Na pláštve út si vzpomínám
dívek, jež hovořily;
sklo křídel bystřin zní až k nám
a v krvi, mojí milí!

Vždyť je to jenom čeština,
vnořená do studénky!
Teď zvláště, když se začíná
číst bez slz z nové stránky.

(KM, I/1938, s.359)

Smužně příznačné je taky hodnocení recenze K. Poláka na Radovu resp. Poláčkovu knihu Hostinec u kamenného stolu (KM, IV/1941, s.308-9). Řezáč uvádí, že recenzent se obořil na Vlastimila Radu, i když věděl, že útočí na Karla Poláčka, který se už chystal k transpozici do Terezína (stalo se tak v r.1943, pozn.aut.). Poslední kritika, kterou Poláček četl, byla kritika, která na něm nenechala (...) suchý chlup. A Poláček odjíždí do koncentračního tábora zhroucený. Bez naděje. Patrně už se nechtěl vrátit do světa, kde jsou Václavové Černí a Karlové Poláci ..." (s.16). Poláčkova recenze sleduje kriticky tři vrstvy Poláčkova humoru a přes dílčí výhrady končí slovy: "Nepochybuji, že i takto se čtenář Radou s díky pobaví - vždyť je to vrchol současného českého humoru. Ale právě proto svědčí znovu o nedostatku pravého humoru v dnešní české literatuře."

Zcela systematické je snižování černého odbojové činnosti. "Byl členem tzv. Národního (správně Národně, pozn.aut.) revolučního výboru inteligence. Gestapu nedalo mnoho práce, aby této organizaci přišlo na stopu." (s.16) Pohrdavý tón si Řezáč mohl dovolit jen v případě, že nevěděl Černého spolupracovníky v této organizaci - F. Halase, B. Václavka, V. Vančuru (viz.např. Česká literatura v boji proti fašismu, Praha 1987). Tolik tedy příklady.

Tomáš Řezáč, odpovědný redaktor i vydavatel tak nemalou měrou opět přispěl k zatemňování historických okolností jednoho z klíčových období našich dějin. Jedním z důsledků této i jiné činnosti je, jak jsme již uvedli, zvýšení nedůvěry k oficiálnímu výkladu, což může vést až k naprostému nezájmu a lhostejnosti hlavně u mladých lidí. Obáváme se, a rádi bychom se mylili, že jde o tendenci promyšlenou a záměrnou.

- ýks -

Zastavení trestního stíhání Jana Klementa /viz Revue 88 1/1988 /

Usnesením vyšetřovatele obvodní prokuratury v Praze 1 ze dne 25.10.1988 bylo zastaveno trestní stíhání Jana Klementa, studenta Vysoké školy zemědělské v Brně, který se měl dopustit trestného činu útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 2 tr. zák. tím, že dne 21.8.1988 v Praze na Václavském náměstí měl urážet příslušníky VB.

V usnesení se mimo jiné uvádí: " Výsledky svědků bylo zjištěno, že oba obvinění (pozn.: spolu s J. Klementem byl stíhán jeden pražský vysokoškolák) byli předvedeni na MO VB Václavské náměstí v Praze 1 proto, že měli hrubě urážet příslušníky VB. Při vyšetřování se však dostupnými důkazy nepodařilo stotožnit přímého svědka, který by tyto urážlivé výroky slyšel. V daném případě proto nelze dostupnými důkazy prokázat, že došlo k naplnění jak objektivní, tak subjektivní stránky trestného činu útoku na veřejného činitele dle ust. § 156/2tr. zák."

- red -

HLEDÁNÍ DOMU PRO DVA

Pavel Melounek /Horečky všedního dne, Praha 1987, s.81/ charakterizuje nová jména, která vstoupila do filmové praxe v první polovině 80.let, následovně: "Jde o generaci už zcela zbavenou romantismu a rozjasněného patosu, o to více posedlou hledáním citové rovnováhy skrze neúprosné vyjevování rozporů; generaci přesto /či právě proto/ ještě emotivnější, zranitelnější i vědounější...". Tato slova platí i o Milošovi Zábranském /roč.1952/, který ve svém třetím celovečerním opusu dosáhl jejich plně umělecké realizace.

Dům pro dva /FSB,1987/, natočený podle scénáře Rudolfa Ráže, byl očekáván se značným napětím. Provázela ho totiž pověst mimořádně zásadního, problémového díla, jehož jednotlivá přehlídková uvedení vzbuzovala nadšený ohlas /získal ceny na Foru mladého filmu v Bratislavě 1987 a na Filmovém festivalu mladých v Trutnově 1988/, ale jehož distribuční nasezení bylo zmrazeno. Vedení naší kinematografie si ho zřejmě schovávalo jako trumf pro MFF v Karlových Varech 1988: jeho tamní projekce byla zakončena dlouhotrvajícím potleskem, ale porotou hlavní soutěže zůstal naprosto nepovšimnut. Domácí kritika se nad tímto rozporem notně podivila, hledáme však příčiny: šlo o omyl poroty, nebo jsme se opět stali obětí "malých českých poměrů", kde se nám něco jeví jako jasný umělecký triumf, a pak jsme traumatizováni, že v otevřené konfrontaci na mezinárodním fóru nemáme šanci. Tyto otázky částečně zodpověděla užší nominace Domu pro dva na Evropskou filmovou cenu /letos byla udělena poprvé a má se stát jakousi protiváhou amerických Oscarů/, zpětně je však komplikuje malý zájem českého publika, které se téměř a ročním zpožděním dočkalo jeho uvedení do kin. Hodnocení jsou diametrálně odlišná; divácká obec se radikálním řezem rozdělila na zapálené obhájce a zaryté odpůrce.

Dům pro dva, propogovaný přitroublým sloganem "příběh o životě a lásce", se prudce vymyká z kontextu domácí filmové produkce, neboť se snaží říci specifickým jazykem filmu něco skutečně podstatného. V žánru podobenství se Zábranský chce vyslovit k jedné z generálních otázek současného světa: otázce mravnosti jako nezbytné podmínky existence. Nečiní to však našťásti v poloze nedešifrovatelné abstraktní dispute, ani didaktického naučení. Svou úvahu rozvíjí režisér na půdorysu reálného, vcelku banálního příběhu: Dan přivede krásnou Magdu do jiného stavu a odmítá si ji vzít; Bůža ve svém etickém maximalismu přebírá odpovědnost za bratrovo jednání na sebe a s Magdou se ožení... Na této jednoduché zápletce buduje tvůrce druhou, složitější vrstvu výpovědi. Rozdílné postoje, jednání a chování obou bratrů se stávají podkladem k vyobrazení sváru dvou protikladných životních filozofií. Dan /ve znamenitě kreaci Ondřeje Vetchého/ je nositelem hesle žít a užít, filozofie nezodpovědnosti a lhcstejnosti, zatímco Bůža /Jiří Schmitzer/ ztělesňuje řád a pokoru, vyrůstající z kodexu křesťanské morálky. V obecnější rovině jde vlastně o střet konzumního steismu s duchovními ideály, z nichž první vede k ničivé destrukci, zatímco druhé otevírá prostor perspektivě života. Tento dramatický konflikt řeší Zábranský v duchu antické tragédie, kde jednání postav má pletnost osudových rozhodnutí a kladný hrdina nakonec sice umírá, ale morálně vítězí. Dům pro dva ovšem nekončí Bůžovou smrtí, jeho epilog tvoří Danovo sebepoznání. Závěrečná scéna patří k nejsilnějším z celého filmu a má mohutnou katarzní sílu: bratrovou smrt hluboce zasažený Dan sleduje vytřeštěným zrakem "jakehosi" semolibého hejska, který se poflakuje po ulici, a s hrůzou v něm poznává sebe sama...

Zábranský tu jasně formuluje své poselství ve výše naznačeném smyslu: moderní člověk vykázal ve své pyšné nedutosti vše, co ho přesahuje, mimo jím určený rámec reálné existence. Ztratil Boha, ztratil tak řečeno s Václavem Havlem sžitek transcendentní. Tento svět b e z hlavy, krácející k propasti sebezáhuby, může zachránit pouze osobnost integrovaná mravní odpovědností, která vyrůstá z poznání dobra a zla. Je ovšem příznačným paradoxem této odcizené, zmaterializované doby, že si člověk uvědomí sebe jako "homo moralis" až v konfrontaci s drastickým existenciálním šokem.

Autoři Domu pro dva připravili bezesporu smělý projekt. Ne vše se však podařilo dotáhnout k dokonalosti. Za základní problém filmu považují především neujasněnost dramaturgicko-režijní koncepce. Zdá se mi totiž, že snímek poněkud chaoticky osciluje mezi psychologickým dramatem, moralitou a podobnostvím. Je to patrné hned z modelace hlavních postav. Zatímco Dan je plnokrevný, psychologicky vykreslená a sociálně zařazená postava, zůstává Boža redukovaná na pouhý etický princip. Dan v nás svým nenuceným, spontánním chováním vzbuzuje sympatie, Boža budí dojem škarohlídského svěťce. Jemu připisované telepatické schopnosti ho vysouvají ještě dále mimo centrum divákovy péče. Této postavě nerozumí. To je paradoxně problém i velice jednoduché postavy Magdy /Ivana Velichová/. Její nesvéprávnost je příliš zjevná. Neřídí se totiž zákonitostmi své postavy, nýbrž je manipulována autorským subjektem /funguje jen coby katalyzátor dramatického konfliktu mezi bratry/. Magdiny projevy postrádejí logickou motivovanost. Viz. vztah k Denovi: Magda mu dvakrát podlehne, aniž chápeme proč; nelze totiž najít zřetelnější motiv jejích "pdklesků": není v tom lstivá ženská hra /na to je příliš jednoduchá/, ani opravdový cit /sama Dana nevyhledává/, ani živočišná vášnivost /lze předpokládat, že během Danovy vojny byla Božovi věrná/, a nelze to odbyt ani odkazem na její spatickou poddačnost či prázdnou hloupost /této interpretaci se zase vymyká Magdino např. ironické hrdé gesto na Božovu bezelstnou nechápavost/. Velmi přirozené jsou neopak "vyvedeny" některé epizodní postavy z prostředí tiskárny, kde oba bratři pracují: např. mladý, dlouhovlasý muž s walkmenem, typ člověka, který se před světem uzavřel do vlastního nitra.

Rozporuplné reakce vyvolává je d n o d u c h o s t formální stránky díla /např. krystalicky průzračná chronologická kompozice/. Někteří kritici Domu pro dva to považují za projev omezenosti tvůrce, jiní ho obviňují z formalismu. Osobně si však dovolím spatřovat v rozporu mezi "až zarážející jednoduchostí" podání a složitou vrstevnatostí výpovědi autorský záměr. Film tak totiž dostává velmi zvláštní, vnitřní, zneklidňující napětí.

Příběh je koncipován /čteno z filmového plátna/ jako řetěz relativně "samostatných" situací /příběhů/, které jsou navinuty kolem příslušného uzlového bodu /např. Danův návrat z hospody, když pro něj přijde Boža/. Tyto "subkapitoly" jsou velice přirozenou cestou spojeny v lineární vyprávěný příběh, který zpětně, ale na jiné významové úrovni, člení opakované záběry autentického uličního ruchu a obraz chodu hodinového stroje. Tento refrén vedle funkce rytmické současně má imanentní význam symbolický /čas/. Zábranského práce se symboly je zajímavé, ale ve výsledku sporné. Např. mystický symbol koně ve scénarii měsíční krajiny sídliště: jako divák jsem se cítil zaskočen, neboť na podobný "kód" jsem dosavadním průběhem filmu nebyl vyladěn; byl jsem ho nakonec schopný přijmout intelektuálně /chápeje jeho místo ve struktuře díla-odcizení/, ale emocionálně mne nechal chladným. Neopak velmi decentní biblická asociace na ukřižování Krista /Božova smrt: sražen autem leží na ulici a rukama roztaženými a pod jeho tělem jsou poskládána prkna do tvaru kříže/, má hlubokou působivost a dává faktu smrtelné nehody parabolickou klenbu.

Přes uvedené výhrady však považují Dům pro dva Miloše Zábranského za dílo vskutku mimořádného významu: uměleckého /v hledání, byť ne vždy úspěšném, nových cest komunikace/, ale zejména společenského. V souřadnicích současné barrendovské produkce svým tématem i jazykem vypadá jakoby přišel z úplně jiného světa. Na tom její podíl i kameraman Martin Benoni, hudba /Jan Paukert, Pavel Dražan, úryvky a J.S.Bacha/ a střih /Jan Valušiak/.

Dům pro dva je svábytným počinem "emotivní, zranitelné i vědoucí" hluboce lidské osobnosti, která se nemusí bát mravního patosu. Je hledáním domu pro dva, hledáním rovnováhy v kyměcejícím se světě.

Jiří Voráč

Učil jsem se na jedné vysoké škole, učil jsem na třech, ta, na které jsem se učil, nese jméno dobrého krále Karla.

Když končila me z a p o m e n u t e l n á v á l k a, řekl jsem si Jsem tři možnosti. Bud je svět zmatený, nebo jsem já zmatený, nebo jsme zmatení oba, já i svět. Půjdu studovat filozofii, aby se poznala pravda o té věci. A když už filozofii, tedy i češtinu, neboť miluji slova básníků. A studovat půjdu do Prahy, která je nejkrásnější městem světa. Rozhodl jsem se s grandiozní a bezohlednou svobodou.

Všimmi si naivity toho úradku, dětinství motivů, jež k němu vedly. Nepředcházela jim žádná praktická rozvaha. Nezajímá mě se o to, čím jednou budu, jaký je společenský prestiž profese, jíž se hodlám oddat, kolik asi vynese. A ne snad proto, že by se mi do té doby vedlo tak dobře, že jsem se o to nemusel zajímat, vždyť jsem měl za sebou léta krajního nedostatku, věděl jsem, jak těžko se vydělávají peníze a co znamená sám se o sebe postarat. Nevoloil jsem obor svého studia a spolu s tím směr života ani v mezích společenského plánu. Nemusel jsem uvažovat, zda se vejdu do směrných čísel rektorátu univerzity. Žádný n u m e r u s c l a u s u s neexistoval.

Mé rozhodování se dalo z pohnutí ryze ideálních etických dejme tomu, estetičtých. Tato naivita měla být později trestána. Přesto mělo jednu nevyvažitelnou přednost: nebylo vázáno materiálními ohledy a reálnými kalkulacemi, bylo tak svobodné, jak jen mohlo vůbec být.

Díky tomu jsem se mohl zabývat studijními předměty bez ohledu na jejich bezprostřední užitek, mohl jsem se jich chápat se zvědavostí netenčenou praktickými ohledy. Byla to báječná hra. A co? Když Galilei pozoroval primitivním dalekohledem krátery Luny, nebylo to k ničemu dobré. Ale bez této būrdarčnosti by nebylo lidských šlápějí v Moři veselí.

Časem jsem objevil, co bylo zprvu skryto: svobodná volba mne vystavila rizikům, a já jsem poznával, že je nemá na koho svrhnout, že za následky svého rozhodnutí odpovídám v poslední instanci jen já sám. Musel jsem připustit, že jsem plně přičetný. Žiji svůj život na vlastní nebezpečí. Ti, kdož žijí se mnou, jsou mi vystaveni. Pochopil jsem, že tímto břemenem se liší let lidí od letu ptáků. Ale bez něho se od země ani neodlepíme.

Zatím jsem však na samém počátku, u mého naivního rozhodnutí. Naivního? Proč naivního? Protože ještě nepřemýšlím o odpovědnosti, kterou na sebe беру. Nevím o ní. Šťastně svou svobodou, balím si do kufru oslapané boty, čtyři páry zaláhaných ponožek tři vyrudlé košile, sako přešité z tatínkova kabátu, kalhoty z řídké látky a vytlačenými koleny a spolu s těmi háčky množství lehkých pestrobarevných fábůrů, jež ukládám jen tak halabala. Koncem června čtyřicet pět začíná první zkrácený trimestr. Jedu do nejkrásnějšího města světa.

Praha praská studenty ve švech. Ti nejstarší si dodělávají rychle státnice a doktoráty, přerušené uzavřením vysokých škol. Spěchají. Mají rodiny. Nechtějí propást výnosná místa. Pak jsou tu vělečné maturitní ročníky. I ty spěchají, hrnou se zmateným proudem do bran almae matris. Velká posluchárna v budově na Smetanově náměstí bývá v těch horkých měsících prvního léta zaslíbení nabita. Parter je nejméně dvakrát vyprodán, balkon hrozí zřícením. Odvážlivci se vyšplhali na vysoká okna a drží se teď na nich silou vůle. Profesor Král přednáší první kapitoly dějin filozofie. Profesor Šmilauer podává úvod do novočeské gramatiky. Tužky skřípějí. Jsou taci, co s sebou nosí lahvičky inkoustu a pérc z krásně žíhanými násadkami.

Pauzy mezi přednáškami jsou vyplněny sháněním učebnic, knih a skript. Vyloukáme marně knihupectví, prohrabáváme se antikvariáty, zapisujeme se v Klementinu, na Strakovce, ve slovanském semináři, v Městské knihovně. Dlovky jsou prabídné. Kvete výměnný obchod. Weingartlova chrestomatie je tak vzácná, že ji nelze získat takřka za žádnou protihodnotu. Pražák se směnuje za Hendrycha, Grunda a Gallu. Jan Blahoslav Čapek se rovná Juliu Heidenreichovi-Dolanskému. Kurz se opisuje. Kozák vydává skriptu. Po Patočkově není shánka, jeho přednášky jsou pro vyspělé, ne pro obecný studentský plebs. Indexy se plní zmatnými zápisy. Stůl poznání je prostřen, krmí je mnoho a v různých únavách. Nikdo nikoho k němu nenutí. Jidelní lístek je bohatý, není to hodnota čtvrté cnotné skupiny se dvěma štamperichty a vyčpělým pivem. Chuť se třibí ochutnáváním. Bez si, staří-li. Kdo si přeplácá žaludek, v koutku zvrací. Poznávám,

že jíst je velké umění.

Jíst na potravinové lístky je umění. Chodím do jídelny zemské školní rady na Malé Straně. Teta mi přenechává svůj moučník. Jsem jí často dlužen, a platím své dluhy, abych si mohl znovu vypůjčit. Bydlím v ulici Na Dobešce nahoře na bránickém lo-
mu u dobré paní C., která zakrývá pleš parukou se sítkou. Občas nejede tramvaje, a to chodím pěšky. Rád se toulám po Letné, Bubenčev, v Šárce, uličkami Starého Města, Vinohrady. V poledne chodívám na Kampu pod Karlův most. Leží tam na břehu tři kmeny a hned vedle je půjčovna loděk. Na kmenech spím a voda pleská o dna. U Staroměstských mlýnů poletují racci. Když se slunce skulá ze zenitu, proběhnu kolem soch na druhou stranu řeky, a protože mám ještě čas, jdu Karlovkou k Městské knihovně. V hospodě na rohu vypiju limonádu a beru se Kaprovou ulicí k fakultě. Začínají odpolední přednášky.

Tři profesori z těch mnoha formují rozhodným způsobem mou studentskou mysl.

Profesor Kurz přednáší a cvičí staroslověnštinu. Vede mne krajinou jazyke, kterým o překot mluvím, k těm místům v dalekých stinných hájích, kde se vine jako yzounká stružka, a pak ještě dál, do temných jeskyní se zatarasenými vchody. Odstraňuje opatrně kámen za kamenem, tak, aby neporušil strukturu a soudržnost půdy, a v přísvislu, kterému uvolnil cestu, ukazuje na rosné kapičky, které vyvěrají z prastarých spěr a stékají po ohlazené skále, spojující se s jinými v čerstvý pramének. Jazyk zde ještě voní syrovou hlínou a prvky, které vynesl z hlubiny. Profesor má ohromující znalosti a stejně ohromující skromnost. Začínám chápat, že poznání je výsledek nesmírně trpělivé práce mnoha generací vědců, kteří s t r á v í l i své životy v samozřejmé obětavosti broušením kamínků, ze kterých se pozvolna skládá mozaika poznání. V práci, jíž se upsalí, zapomínali na sebe, a právě proto jsou nezapomenutelní v disciplíně, o níž se zasloužili. Když profesor Kurz cituje Miklošiče, či Leskiena, Jagiče, Rahlfse, Kuřbákina, když z hlavy uvádí práce svých předchůdců z doby na počátku století s přesným udáním publikace, ročníku, stránky a čísla, cítím shrben nad svým poznámkovým sešitem, co je étos a patos vědy. Stará, dávno mrtvá slova mne znovu ostloví, a já vím, že je to jen proto, že jim dali život ti, kteří ho na nich do dna vyčerpali. Ve vědě není smrti, jen přelévání životů.

U profesora Šmilauera se učím odvaze a systematictosti. Poslední půlhodinka novočeského semináře je vyhrzena gramatickým výbojem studentů, na nichž si pak skupina tříbí svou kritickou mysl. Jednoho odpoledne vystoupím s vlastními objevy. Zabývám se etymologickou a lexikální souvislostí slov d u c h, d e c h, d u š e, a pak oddych, nadchnouti se, zdechati. Popíšu čtyři tabule, hemží se to tam indoevropskými kofeny, variantami hláskových proměn, píšu spirítus, anima, pneuma, konstruuji směle hypotézy. Třída zírá konsternována, profesor pobíhá kolem lavic, píše si spousty poznámek do pověstného sešitu a viditelně se raduje. Tím povzbuzen, setřásám první ostych, a už s jistotou nonšalanci originálního objevitele formuluji závěrečné téze. Pak pokládám křidu, sbírám svých pět papírků a jdu si sednout se skromností poněkud předstíranou. Pan profesor neskrývá své nadšení. "Výborně, pane kolego! Vynikající a zajímavé, třebaže všechno úplně špatně." A bere křidu a několika tahy rozmetá důmyslnou stavbu mé hypotézy. Vidím už její chatrnost a všichni ji vidí se mnou. Ale necítím se zničen ani zahanben. Chápu, že ztroskotání může být údělem odvahy. Bez ní se však n e d ě j e nic!

Přednášky profesora Patočky se konají v podvečer. Do místnosti padají velkými okny paprsky snižujícího se slunce a polévají tváře i stěny barvou antických bronzů. Vstupujeme na veslice, napínáme plachty a hnání mírným zefyrem vyplouváme z pevného přístavu na volné moře. Před námi je Samos, Lesbos, Rhodos, v dále se matně lesknou Dvanáctiostroví, a my bereme se k maloasijským břehům. Ach, opravdu nemáme pevnou pod nohama, ale tím víc upíráme zrak k pevné zářící světlu, k níž nám hledavým gestem ukazuje profesorova ruka. Víme, že plujeme mezi počátkem a koncem, mezi ARCHE a PERAS, ale nepropadáme zoufalství, neboť vlnění je bez konce, zdvih a spád, zdvih a spád, a znovu a tak stále v bezbřehém oceánu života, který má jméno APEIRON. Jsme sami na té lodi a na tom moři, a měkký hlas nám znovu pozvedá hlavu:

"Svět, jediný ze všeho,
neudělal žádný z bohů
ani z lidí, nýbrž svět byl
a jest a bude věčně
žijící oheň, zákonitě se
rozněcující a zákonitě
uhasínající."

Nebýt těchto přednášek, asi bych nikdy nepochopil, že křesťalové zámký idej nejssu přeludy a fikce, zrozené ze strachů a marných nadějí. Víím od těch dob, že fascinující jas, který z nich vychází, je aura, již září samy věci a děje. Lidská citlivá mysl zachycuje ono křehké skupenství, a tajíc dech, aby se ani jím hrubě nedotkla, přijímá pravdu o proměnlivé povaze světa.

Tak se učím ještě něčemu jinému než acristům a palatalizacím, syntaktickým pravidlům a logickým figurám. Učím se žít ve světě akademické svobody. Mnozí ji považují za nebezpečnou fikci, za jakési umělé vytvořené prostředí, oddělující studentstvo od politického života; za skleník s mikroklimatem, v němž se dobře daří druhu *I n t e l i g e n t s i a*, tomu poddažnému, ovladatelnému, služabnému hybridu vládnoucích tříd.

Ze svého hlediska mají možná pravdu. Ale je to hledisko se zúženou, schematicky upravenou mřížkou. Politika není celý život. Není především *p l n ý* život - spíše právě jeho zdání.

A tak během let poznávám, že svět akademické svobody není jen světem svobod akademické obce: svobodné volby studijního oboru, svobody učebnic, svobody hádání, svobody různých názorů a svobody jejich kritiky, svobody pohybu myšlenek, svobody zveřejňování výsledků vědecké práce, svobody se mýlit atd. Vidím, že především je prostředím, v němž se student začíná otevírat ze své dosud nevědomé zavinutosti do světa a k lidem. Ríkám-li otevírat, nemyslím tím procitnutí myslí z pubescenčního snění a racionálně vyčíslitelné reakce. To přichází samo sebou. Mám na mysli ono otevření, které se děje vědomě a zvnitřku, jako usebrání všech mně dostupných sil k aktům, jež Sokrates nazýval plozením a jež dnes nazveme opečněji tvorbou. V tomto bodě přestává být akademická svoboda fikcí. Je jedním z míst napínání a plnosti života. Pokud student dojde až sem, stane se svoboda nezadatelným rozměrem jeho lidské existence. Je v něm, pokud žije, a on žije jen tak dlouho, pokud ona je v něm, protože jen tak dlouho je schopen tvořit. Být věren tomuto poslání je těžké. Ale jakmile je jednmkrát rozpoznáno, nic jiného pak už nemá smysl.

Zatím se však učím vědomosti o kodexu Assemanově, ukládám si do paměti nepočetné varianty vět závislých, snažím se porozumět, čemu učil Diogenes Aereopagita a podržet v paměti, co sepsal Viktorin Kornel ze Všehrd, neb z toho dělám zápočty a zkoušky. Je opět poledne, ležím na poražených kmenech u řeky a voda pleská o dna loděk.

KOMPLEXNÍ HODNOCENÍ STUDENTA

Až do jednoho krásného podzimního dne jsem si myslela, že slovo komplexní znamená všestranné, úplné, souhrnné... Od svých dvacátých čtvrtých narození si to nemyslím, toho dne jsem dostala krásný dárek od svého vedoucího učitele studijní skupiny (VUSS) - komplexní hodnocení studenta. Seděla jsem před ním v kanceláři a tupě zírala na kolonky předtiskněná počítačem: studijní aktivita, společensko-politická angažovanost, povahové vlastnosti...

- "Víte, já vás moc neznám, musíte mi pomoci."

Aha, takže už zapoměli, že se mnou předloni deset minut týdně konzultoval ve cvičení. Bylo mi toho inženýra architekta líto, za deset minut týdně mě nemohl poznat odborně, natož komplexně a pak architekti se prý raději vyjadřují s tučkou v ruce, než by moc mluvili, všeobno raději nakreslí a on teď trpí strachem, aby mě nepomluvil před počítačem, který komplexní hodnocení spočkne a za rok zase vydá k dalšímu doplnění. Seděli jsme a namáhali fantazii, nevědná funkce dělat VUSSa. Můžeme a ne polibit, básnické střevce zauslované, knedla v krku, v hlavě bzučí se začínající chřipky. Nemohla jsem se odraagovat od problémů diplomové práce, kterou jsem nechala ležet na stole, a proto jsem zapoměla, jakýže je vlastně můj vztah ke studiu. Kladný, záporný, kyselý, zásaditý?

- "Tak řekněte, jaké máte povahové vlastnosti?" Napadla mě v tu chvíli pouze jedna jediná: kritický vztah k nadřazeným.

- "To nemůžu říct, já něco plácnu a vy jste schopný to tam hned napsat."

- "Tak zkuste plácnout, haha."

- "Haha, radši ne."

Nakonec přece jen vysvitlo, že o studovaný obor se živě zajímám, v kolektivu jsem oblíbená a když se psal, že jsem klidná a vyrovnaná povahy, měla jsem strach, abych nevybuchla jako papírák a přece jen nevyrukovala s kritickým vstahem. Všechno

no jsem bez připomínek podepsala a vypořádala se na chodbu. Místo povznášejících pocitů z mých dobrých vlastností mi bylo, jakoby na mě někdo hodil kýbl hněje. Od tohoto dne se budu muset častěji umývat, budu na sebe stříkat parfémy značky Inocognita a přesto budu mít pocit, že se za svou těhlu zmrád. Jdu zpátky a připíšu tam, že se jedná o čistokrevný výplod byrokratismu, půjdu a svolám: Hele, císař nemá šaty!

- "Nechod!" zachytily mě přátelské dlaně, "to přece všichni víme, nebud přecitlivělá." Dobře, je to jen taková hra, neškodné kočkování, vědí to desetitisíce studentů, tisíce asistentů, docentů, profesorů, ví to náš děkan a pámbuvi kdo ještě. Je to naše společné tajemství. Budeme se dál častovat těmito drobnými pozornostmi a učitelé budou dál honěni ve alkoholových cvičeních, ať si svůj plat zaslouží. Ty budeš ještě chvíli kopat, dokud jsi svobodná a nezávislá. Co bude ale za rok, až začneš pracovat, co bude za několik let, až se budeš starat o rodinu? Kdo zůstane svobodný a nezávislý?

Bajka praví:

Dvě žáby spadly do mléka. Jedna si řekla: "To je konec, teď se utopím" a utopila se. Druhá to nechtěla hned vzdát a mlátila kolem sebe nohama, pak už nemohla, vysílala přestala, ale ke dnu neklesla, ucítila pod sebou pevnou vrstvu - utloukla máslo, odrazila se a vyskočila na svobodu.

Vláška Mišínová

"Bude-li udušen politický život, žádná instituce se nevyvaruje progresivní paralýzy. Bez všeobecných voleb, svobody tisku a shromažďování, svobodného boje idejí začne skomírat život v každé společenské instituci, stane se jeho napodobením a jediným aktivním elementem reálného života se stane byrokracie." Rosa Luxemburgová

VYBRALI JSME Z DOPIŠŮ ...VYBRALI JSME Z DOPIŠŮ...VYBRALI JSME...

Reaguji tímto na recenzi pana Sýse, šéfredaktora Kmenu, zveřejněnou v 1. čísle Revue. Souhlasím s p. Sýsem, že bez konstruktivního přístupu nikam nedojdeme. Nechci tento základní princip ekonomického, politického, společenského a kulturního bytí nijak hlouběji rozebírat. Snad je nám všem jasné, že politická strana bez konstruktivního programu plodí planě. Ovšem pan Sýs se zřejmě domnívá, že Revue 88 je seriálem programových prohlášení ke znovuzrovnění kontaminované polit. půdy v Československu. Nechci mu brát jeho názor, každý má svůj vlastní a ostatní ho mohou publikovat. Zrovna tak je nemožné posoudit objektivně myšlenkové pochody a záměry členů redakce "tzv." Revue 88. Z pozice své logiky se však domnívám, že pokud zastávám funkci konstruktéra nového stroje, těžko mohu obviňovat dělníka, který má se strojem pracovat, že jej sám nevymyslí. Pokud se mi však nedostává schopností a mám alespoň kubický centimetr charakteru, jsem povinován postoupit své místo tomu, kdo má alespoň zájem se daným problémem zabývat. Samozřejmě tím neříkám nic nového, jen to, že pokud už zástupci zdejší oficiálně proklamované teorie morálního uvědomění jedince po čtyřiceti letech ekonomického a společenského ruinování dospěli k dřívě zařikánému principu prospěšnosti konkurence, museli by v první řadě připustit konkurenci na své úrovni. Potom by snad mohla vzniknout opoziční strana a vystoupit se svým programem k politickému dialogu. Třeba by to byl onen "konstruktivismus", který pan Sýs nenašel ve vysokoškolském časopise. Otázkou zůstává, zda by potom ještě pan Sýs zastával místo šéfredaktora.

A abych nemohl být nepaden ze nekonstruktivní přístup, nabízím řešení - svěťme práci odborníkům. Tak jako se ve světě /a v nepatrné míře i u nás/ vyhlašují soutěže v oblasti architektury, vyhlásil bych tuto soutěž v oblasti ekonomiky pod názvem: "Za československou korunu silnější", a zúčastněné práce bych podrobil veřejnému posouzení. Řešení tak utopistické jako pokus o přistání na Slunci.

Jiří Zlín

V poslední době se dalo do pohybu množství "nezávislých hnutí", jejichž aktivita je v praxi prezentována množstvím různých, ale nasmaze jen jednostranně orientovaných textů. Tyto semizdaty v naprosté převaze informují, hlavně o otáčkách politických ne-srovnalostí uvnitř našeho státu. Jejich literární přínos je ovšem velmi sporný. Tuto situaci zachraňuje snad jen apolitická a osamocená "Světová literatura nezávislých" - Revolver revue. Své významné postavení si získala výběrem autorů, jejichž umění není jen negací, nezačíná tím, že jde proti, neargumentuje neotisknutelností toho, co vytvoří, ale jde mnohem dále a není tedy určena jen úzce informovanému okruhu čtenářů.

Nad časopisy informačníky se mi však zdá značně diskutabilní jejich tematický záběr. Jejich sortiment podobně jako periodického tisku je unifikovaný: ekologické zprávy, výčty obětí Stalina, seznam problémů týkajících se přestavby a situace v SSSR... Tak mne napadá, netýká se slovnatá přestavba i opozice? Umrtvující vážnost těchto informačníků, které nutí svým předimenzovaným negativismem vše povážlivé ještě k jednomu vážnému zhodnocení, je neomávná. Tolik potřebný regenerační "třetí prostor" obyčejných věcí zase nenabízí. (.....)

Je načase, abych představil Revui 88. Rozhodně patří k těm kultivovanějším, které jsem četl. Má pěkný titulní list, který v podtitulu vymezuje pole působení Revue. Je opatřena tolik potřebnou redakční zprávy, která nabývá významu tím, že obsahuje jména těch, na které je možno se obrátit, na které je třeba brát zřetel, neboť jim o něco jde. Články Idea university a O sbytečnosti a nesbytnosti patří k těm, které Revui uvádějí do povědomí lidí, protože o něčem vypoovídají. Svůj význam mají i zprávy týkající se výtvarných akcí, i když jsou na obyčejná zpravodajství příliš upovídané, i zdramatizovaná slohová práce v podobě stížnosti studenta VŠZ. Je dobré si přečíst i stať o nezávislém mírovém hnutí, i když bych to načelil poprvé. Ale to by bylo asi tak všechno. Jediný, a přece tak precizně pojatý literární "dvojlist" mě přesvědčil o tom, že nosnou funkcí Revue je informovat. Mám před sebou další i n - f o r m a č n í k !

Ona kolísavost mezi informačníkem a časopisem, způsobená snad neprodiskutovatelností hlavní otázky ze strany tvůrců, vtiskuje do stránek nejednotu a nevyhraněnou rozkolísanost. Navíc si myslím, že zprávy, které otiskuje, si lidé, kteří se jejich čtením zdrží, mohou a mnohdy i přetouh jinde. Nezbyvá než oponovat záměru, že tyto zprávy jsou určeny studentům, nemajícím k nim jinou přístupovou cestu. Jsou tedy a k t u á l n í . Myslím si, že takový studující "sportovec" se dost dobře neorientuje v sevřenosti vaší opoziční linie. Nenašel by zde "oddechový prostor", nemohl by si s vámi zapolemizovat o tom, co se jej dnes dotýká.

Odtud je jen krůček k další bolistce Revue, není totiž (vyjma Voráčova příspěvku) ani trochu p ů v o d n í , nevyjadřuje se k dílčím problémům, je temně černá písmený stránek, ze kterých naječnou vypadáva nadnesená veselo obrázků doprovázejících Sýscvu odpověď. Takže si mohu říci, že se tato Revue ještě hledá.

Ještě jedno pozastavení si odvážím připojit. Jde mi totiž o nezbytnost toho, co Revui 88 představujete. Opravdu si myslíte, že z okruhů mnohých je důležitá prezentovat právě tyto otázky, cítíte nutnost je říci? Nevěřím totiž tomu, že ono vá-prezentované číslo Revue 88 je důvodem vzniku nezávislé revue, o jejíž závislosti na nezávislosti nelze pochybovat. Jako by už jiná možnost neexistovala. V skrytu duše doufám, že existuje, doufám, že se objeví kulturní časopis nevážně vážného zaměření, který uvede a umožní dosud neumožněné...

...ale to až potom, co se zvrtné krtek.

Delibor Maňas

Milý Jirko,

Erno 31. 10. 88

Při pohledu na Tvůj článek v Revui mám pocit, že na zemi sestoupil roznášený Archanděl Gabriel / popřípadě Hospodin sám /, sbv plamenným mečem velkých slov ztrestal všechny malověrné. Dovol mi, prosím, k němu pár poznámek:

Mravní význam podpisovce nikdo upřít nechce. "Jaký je však její další výsledek kromě toho? Opět jedna skvrnka ve fasciklech signatůr. Je to jako kdybys křičel: "já jsem tedy ještě, ne mne jste vážně soudruzi zapomněli, rechte mne, prosím při nejbližší příležitosti zlikvidovat".

Na naši současnou situaci nehližím jako na souboj rozumu s blbostí. Blbce však nepřemohu tím, že mu od srdce řeknu, že je blbec. Výsledkem bude sice svědomí, neposkvrněné jako početí Panny Marie, a taktéž na morální body jasně povedu. On mne za to srovná pěstí-prostředky na to, jak jsme viděli, má. Osobně si myslím, že blbosti v této podobě lze čelit jen a jen cestou nekonfrontační.

Aby šíření rozumu mělo co nejširší platformu, je nutné upustit od halásných gest a cesty černobílého svědomí. Domnívám se, že je tedy lepší šifit nedogmatismus a toleranci ve strukturách oficiálních a tímto usilovat o posouvání hranice možného / a taky navazovat "zpřetrhané nitky historické kontinuity" /, než nechat se zlikvidovat za mesiášský radikalismus. Jinými slovy tedy nedogmatický článek ve Večerníku je prospěšnější než plamenný apel na mravy v Revui. Čtenáři Revue totiž poučení o škodlivosti mezer v historické paměti národa nemají zapotřebí.

Proto si tedy vyhrazuji právo nepodepsat, i když riskuji, že budu označen za "nerozumného člověka", žijícího v "impotentní letargii", že ztratím "Pocit souměřitosti" a do smrti mi zůstanou "ohnutá záda".

Tom

/Pozn. red.: reakce na článek O zbytečnosti...a nezbytnosti v R.88/1/

Milý Tome,

Tvůj dopis mne, mírně řečeno, nadzvedl ze židle, a z této pozice Ti také odpovídám.

Sebeuvědomění, mrvnost, vědomí a svědomí jsou možná velká slova, ale určitě slova, která by v nás neměla ztrácet životnost a váhu. Jenom tím se totiž můžeme lišit od těch, kteří je ze svých slovníků a životů nechali vytržít. Jediným důkazem, že tato slova pro nás a povrchu zemského nezmizela, jsou naše činy. / Svým způsobem je velmi komické a malodušné, že podnět k této rozpravě dal čin tak banální jako je vyslovení názoru, že ulice nazývaná mezi lidem Masarykova, se má takto jmenovat i oficiálně, a jeho stvrzení svým podpisem. /

Cím to je, že občan tohoto státu se cítí ohrožen a obává se, že bude "zlikvidován" /?/, jestliže se o něm bude na jistých místech vědět, že si přeje, aby brněnská ulice nesla opět jméno prvního prezidenta? Je to vina státního zřízení? Jistě. Je to vina přehorlivých úředníků a zastrášovacích manévrů StB? Určitě. Ale také, a nezanedbatelnou měrou, je to vina samotného občana, který si nechal neočkovat, že je pro život jeho i celé rodiny snazší, pohodlnější a bezpečnější držet ústa a krok a pokojně vyčkat, až si spálí prsty jiní. A protože těch jiných není zase tak moc, nahrává takový občan na směr propagandě, že pravdu u nás říkají a své požadavky vylovoují pouze psychopati, kriminálníci a protisocialistické živly. Jistě, ti "praví občané" našeho státu si myslí svoje a drží ústa, aby nepřišli o "výhody", která je nutí chodit a "ohnutými zády" a žít v "impotentní letargii".

Na rozdíl od "našeho občana" jsem přesvědčena, že blbcům se musí říkat, že jsou blbci, protože oni sami si to nikdy nepřiznají /od toho jsou blbci/. Blbosti se musí čelit jen a jen cestou konfrontační, protože právě tak ta blbost řádně vznikne. Proti blbosti se musí vždy a všude bojovat, protože jinak /jak říká pan Werich/ by blbost zaplavila svět.

Zuzana Voráčková

Milí mladí přátelé,

musím říci na sám úvod, že jsem velmi ráda tomuto časopisu, kterým se brněnské studentstvo stalo falangou studentstva československého, a to na úrovni a za okolností úcty vzbuzujících. Byl doba se stále jaksi láme v křiví a věichni si přejeme, aby znamenala jen předsvět blížícího se zlomového bodu k nevyhlašováné, leč skutečné demokracii, tato aktivita není vůbec samosřejnou, jak nás přesvědčuje ona misivá z jiných měst a škol. Ale k věci.

I náš denní tisk nabral na sebe netradičně barvitý háv, na jedné straně týchž novin si můžeme přečíst, jak Alexandr Dubček v Bologni přebírá čestný doktorát (bez obvyklého komentáře!), a na druhé, jak jej před dvaceti lety sdravé jádro strany odklidilo na patřičné dějinné smetišť. Nejinak je tomu v kultuře. Na jedné straně bezduché muzikály, seriály a televizní komedie, na druhé zcela adresný Rozovského Koncert v ... Divadla na provásku, Rozrazil tamtéž nebo: Matka J. A. Pitínského v Ochotnickém kroužku!

Tož my Brňáci jsme zhyčkanější, sice nám tu zavírají procentuálně vyšší počet rozvratníků, šmejdi po bytech horlivější než jinde, ale zato všechny zmíněné za něco stojící pravdivosti se zrodily opět v naší veletržně uvláčené bezhájzlpapírové metropoli. Nenechme se tím ovšem mýlit. Zmíněné tři kulturní počiny nejsou jen dobrými divadelními kusy, historie by je nepochybně měla ohodnotit jako zásadní (ne-li převratné) společnekokritické činy (mehči-li uživat zdiskreditovaného a ošklivého tedy - slova politické). Matka je se jmenované trojice nejbliže jistě nesmrtelnosti (a tohoto termínu používám za plného vědomí i bez nátlaku), je totiž nadčasová, nejméně splňující momentální prvoplánovou potřebu vyčesané pravdy. J. A. Pitínský by Matku mohl napest před deseti lety (až na to, že tehdy by se nehrála), ovšem může být uvedena (a podle mého, dá Příroda, i bude) za takových padesát let s obdobnými pocity platnosti v řadách diváctva. O co tedy, dle mého momentálního rozumu, kráčí.

O obrovské humánní poseství v rouše precizně rafinované parodie. Nebo - z toho slevit můžu, z ostatního nikoliv - možná ani ne parodie jako určitou absurditou dneška k obranné ironii vyprovokovaného citlivého člověka. Což je na hře znát: myslí ta citlivost, i ta intelektuální obrana v jisté společenské i civilizační bezmoci. Je to první hra J. A. Pitínského, kde je jeho rukopis (hal) beze zbytku znát. Je to také první určité vyjádření autora za sebe samého. I to je v Matce znát. Možná, že to je na ní nejužasnější. Žádné tanečky se zpěvy, žádné komediální výstupy, jedno velké slovo a určitá myšlenka od prvního do posledního obrazu. Matka je alegorií Revoluce, ovšem ne té imaginativní z obrazů, jak to paroduje na závěr, ovšem té skutečné "dělnácké", která ani nemůže být pravdivější vyjádřena v nejpřirozenějších vlastnostech člověka: v jeho pevném přesvědčení, že vlastní užitek - přioděný často do slov revoluční ideje (jako zde) - je jeho plným oprávněním ke ztrátě všech morálních i mravních postulátů. Snoubí-li se s nízkostí ducha a toliko pragmatickým zaměřením, pak tím spíše.

Otec aspoň "čte knihy", i když jim nerozumí, a je to "dělnák", který opravdu kdysi pracoval (to Matka má slušku), ale ani on není schopen rozlišit zločin proti lidskosti, povznést se nad vlastní omezenost, odporovat Matce. A to je skutečně čirá síla nezuelchtěnosti sama. To je to, co Revoluce potřebuje. Stejně jako Zobana, který v tom navíc "umí chodit". A ten se s Matkou hledal, až jí zákonitě našel. Když ona předtím "odhodila závaží", "vrybila mouchy", obětovala celou svoji rodinu. Není pro ni nejmenší onluy, vždyť ona i svůj mateřský cit k Toníkovi považuje za slabost, které se ubrání. Není nejmenší onluy pro Revoluční, která "odhazuje závaží", "vrybí mouchy" a lidský cit považuje za slabost, které je třeba se ubránit!

Nechť odpustí spolupracovníci autora a režiséra, že jim zde nevěnují pozornost, již by si po právu vysloužili v denním tisku: za hubbu, herecké výkony atd. Námět - text sám - je natolik silný, že i nehalasné vystupující autor na to upozorňuje: tím, že jej sám začíná číst a sám jej na závěr dočítá.

Myslím, že o kvalitách různých složek divadelní práce v případě Ochotnického kroužku nebylo nikdy mnoho spová. Co však z Matky ušlo jeho nejlepší a nejsilnější představení (pro diváky všech druhů duševního obrazu) je to úplné, neskrývané a určité vyslovení Pravdy. Té, která je ponejvíce nevděčnou, obtížně vyslovitelnou a naprosto nenshraditelnou všude, kde je v sízce lidskost před bezohlednou Revoluční vlastního užítka.

A tímto slovy bezmála patetickými i končím: Jana Soukupová
alias Karolína Mužáková -

